

VÝZNAMNÁ TRŽNÍ SÍLA PO TRANSPOZIČNÍ NOVELE

Obsah

Slovo úvodem	3
1. Principy právní úpravy významné tržní síly po novele	4
2. Zvláštní odpovědnost odběratele	7
3. Aliance jako zvláštní subjektivá forma	12
4. Výpočet obratu odběratele, dodavatele a jejich aliancí	19
5. Přehled povinností odběratelů s významnou tržní silou	30
6. Služby související s nákupem a prodejem zemědělských a potravinářských produktů	42
7. Základní procesní instituty při šetření nekalých obchodních praktik	46

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

tř. Kpt. Jaroše 7, 604 55 Brno

Redakční rada: Milena Marešová, Martin Švanda

Texty: Odbor metodiky a kontroly tržní síly

Foto: archiv ÚOHS

Telefon: 542 167 111

E-mail: posta@uohs.cz

<https://www.uohs.cz>

Uzávěrka textu: 20. 3. 2023

Grafická úprava: Metoda, spol. s r. o.

Tisk: Tiskárna HELBICH, a. s.

Evidenční číslo periodického tisku: MK ČR E 23497

Slovo úvodem

K 1. 1. 2023 nabyl účinnosti zákon č. 359/2022 Sb., jímž došlo k rozsáhlým změnám v zákoně č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle a nekalých obchodních praktikách při prodeji zemědělských a potravinářských produktů, a to především v důsledku nutnosti transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/633 ze dne 17. dubna 2019 o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci.

Směrnice a její transpozice do zákona změnily náhled na všechny základní pilíře dosavadní právní úpravy ochrany dodavatele potravin: modifikovaly vymezení nákupních trhů podléhajících regulaci, koncepci zvláštní odpovědnosti odběratele, ale i formy nekalých obchodních praktik, které lze prostřednictvím zákona ze strany Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže postihnout. Ze zhruba 12 až 14 dozorovaných subjektů s významnou tržní silou (největších obchodních řetězců) se počet dozorovaných společností navýšil na několik set, a to nejen z řad obchodníků, ale i potravinářů či food brokerů. Původních 11 skutkových podstat zneužití významné tržní síly doprovázených svébytnou generální klauzulí se rozšířilo na 22 typů absolutně zakázaných nekalých obchodních praktik, které byly doplněny o další tři praktiky povolené za stanovených podmínek.

Z významné tržní síly, nově postavené na koncepci bilaterální vyjednávací síly, se stala regulace významně ovlivňující chod celého zemědělského a potravinového řetězce s cílem zajistit jeho nejslabším článkům férové obchodní podmínky.

Uvedené změny právní úpravy přichází v době, kdy celý zemědělsko-potravinářský sektor zažívá nebývalý růst nákladů na vstupy, což se projevuje prudkým zvyšováním cen prakticky všech produktů. V této souvislosti vítáme, že Úřad pro ochranu hospodářské soutěže má nyní možnost sledovat dodavatelsko-odběratelské vztahy v celém vertikálním řetězci, tedy takřkajíc z farmy až na vidličku.

Cílem tohoto informačního listu je poskytnout výklad základních principů, na kterých je nová zákonná regulace postavena, a umožnit snazší orientaci subjektům, kterých se zákon dotýká.

doc. JUDr. PhDr. Petr Mlsna, Ph.D.
předseda Úřadu pro ochranu
hospodářské soutěže

1. Principy právní úpravy významné tržní síly po novele

Účinností novely zákona o významné tržní síle č. 359/2022 Sb. došlo k 1. 1. 2023 v českém právním prostředí k zásadnímu posunu v nahlížení na koncepci významné tržní síly a nekalých obchodních praktik. Nutnost plné transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/633 o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci (dále jen „směrnice“) přinesla větší počet důležitých změn, jejichž efekt na pozici odběratelů a dodavatelů v zemědělském a potravinovém řetězci je neobyčejně podstatný. Vstupní vhléd do problematiky novelizované právní úpravy přináší Úřad formou představení hlavních principů významné tržní síly v novém pojetí.

Ochrana slabší strany

Účelem právní úpravy významné tržní síly je především ochrana slabšího účastníka trhu před nekalými obchodními praktikami silnějšího účastníka. V zemědělském a potravinovém řetězci je z mnoha důvodů za slabší smluvní stranu považován dodavatel (typicky například prvovýrobce, odbytové družstvo, potravinářský podnik apod.) při prodeji svých výrobků odběrateli. Zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle a nekalých obchodních praktikách při prodeji zemědělských a potravinářských produktů (dále též „zákon“ nebo „zákon o významné tržní síle“ nebo „ZVTS“) má chránit slabší podnikatele před různorodými jednáními jejich obchodních partnerů a může být považován za určitou veřejnoprávní nadstavbu soukromoprávní úpravy nekalé soutěže. I zde je totiž zásadně hodnocen odklon od dobrých mravů či férovosti spolupráce na trhu.

Zákon staví na předpokladu, že některé subjekty mají vzhledem ke své vyjednávací síle schopnost vyjednat si na druhé smluvní straně natolik významné ústupky, že se daná spolupráce stává výhodnou pouze pro jednu stranu. Prostřednictvím zákazu konkrétních nekalých praktik zákon kultivuje vztahy mezi fakticky nerovnými podnikateli a minimalizuje jednání odchylovající se od zásady poctivého obchodního styku.

Asymetrie smluvních stran se odvíjí zejména od tzv. distribuční kapacity odběratele, jejímž nejdůležitějším indikátorem je výše obrátu. Jelikož navázání spolupráce s významným obchodním partnerem znamená výrazné navýšení odbytu dodavatele, existují na trzích v zemědělském a potravinovém řetězci odběratelé s významným postavením. Díky vyšší vyjednávací síle si silnější smluvní strana může vyjednat výhodnější smluvní podmínky na úkor svého smluvního partnera v pozici slabší smluvní strany. Právě takové jednání zákon reguluje.

Z farmy na vidličku

Právní úprava významné tržní síly pokrývá od 1. 1. 2023 celý zemědělský a potravinový řetězec. Pod regulaci tedy spadá vyjednávání zemědělce s potravinářem, potravináře s velkoobchodníkem či distributorem, ale i následné nákupy tzv. obchodních řetězců. Jedná se o regulaci vztahů mezi podnikateli (B2B), případně i vztahů podnikatelů s právníckými osobami veřejného práva (B2G). Účelem zákona naopak není chránit spotřebitele a jejich nákupy.

Věcná působnost zákona je vymezena zejména prostřednictvím definice produktů, jejichž obchodování pod regulaci spadá. Jedná se o tzv. zemědělské produkty a potravinářské výrobky, které zákon definuje jako produkty uvedené na seznamu v příloze I Smlouvy o fungování Evropské unie (dále též „SFEU“), jakož i produkty v této příloze neuvedené, avšak zpracované pro použití jako potraviny s využitím látek, výrobků nebo zboží uvedených v této příloze [§ 2 písm. e) zákona].

Významná tržní síla

Právní úprava významné tržní síly je jednostranná. To znamená, že povinnost zdržet se různých forem nekalých obchodních praktik mají pouze odběratelé (kupující), respektive jejich aliance v individuálních vztazích s dodavateli. Naproti tomu dodavatel obchodující s odběratelem je pouze příjemcem veřejnoprávní ochrany. V zemědělském a potravinovém řetězci však většina subjektů vystupuje jak na straně dodavatelů (při prodeji své produkce), tak i na straně odběratelů (při nákupu vstupů). Z toho důvodu se postavení subjektu posuzuje v každém bilaterálním vztahu zvlášť. Platí tedy, že například výrobce lahůdek bude v jednom vztahu odběratelem (vůči dodavateli vajec a zeleniny), čímž odpovídá za splnění požadavků plynoucích ze zákona, a v jiném vztahu (například prodej lahůdek obchodním řetězcům) bude zase dodavatelem požívajícím zákonnou ochranu.

Odpovědnost odběratele současně není paušální, ale selektivní. Odběratel odpovídá za plnění povinnosti ze zákona v případě, že je jeho roční obrat vyšší než dva miliony eur (přibližně 48 milionů korun), avšak pouze vůči svým slabším protistranám (tedy vůči dodavatelům, kteří generují roční obrat nižší než dva miliony eur). Je tak vyloučeno, aby obratově slabý odběratel plnil povinnosti ze zákona ve vztahu s mnohonásobně silnějším dodavatelem. Dodavatelé jsou v rámci jednotlivých obrátových pásem [§ 3 odst. 1 a 2 zákona] chráněni až do obratu ve výši 350 milionů eur (což je přibližně 8,4 miliardy korun). Pokud mají obrat vyšší, zákon presumuje, že jsou již natolik silní, že žádnou ochranu nad rámec soukromého práva nepotřebují.

Účelem zákona není chránit všechny dodavatele zemědělských produktů a potravinářských výrobků. Pro aktivaci zákonných ustanovení je podmínkou existence asymetrické pozice mezi dodavatelem a odběratelem, která vyznívá v neprospěch dodavatele a je důvodem pro možnost uplatnění nekalých obchodních praktik ze strany odběratele. Pojetí významné tržní síly je tak v současnosti postaveno na konceptu relativní vyjednávací síly založeném na posuzování pozic dodavatele a odběratele v každém individuálním bilaterálním vztahu.

Zcela bez veřejnoprávní ochrany přitom zůstávají dodavatelé s ročním obratem nad 350 milionů eur (tj. přibližně 8,4 miliardy korun). Tito dodavatelé již mívají profesionální organizační strukturu a natolik rozvinuté schopnosti v obchodu, že na trhu mohou působit zcela autonomně i bez pomoci zákona o významné tržní síle. Ostatně ani z ústavního hlediska není proporcionální, aby byla nadstavbová veřejnoprávní ochrana poskytována subjektům, které ji reálně nepotřebují, protože mají dostatečně „ostré lokty“, aby si dokázaly vyjednat rovnovážné smluvní podmínky samy.

Poctivost jednání

Zákon o významné tržní síle se dotýká soukromoprávních vztahů podnikatelů při obchodu se zemědělskými produkty a potravinářskými výrobky. V těchto vztazích soukromé právo běžně dává subjektům značnou míru autonomie vůle, pokud jde o uspořádání jejich poměrů. I ve vztazích regulovaných zákonem o významné tržní síle si subjekty mohou dále upravit vztahy podle svých představ, nicméně zároveň existují určité nepřekročitelné mantinely, které smluvní autonomii omezují. K nim patří jednak požadavek písemné formy smluv a dále požadavek zdržet se všech forem nekalých obchodních praktik, které zákon přímo vyjmenovává v § 4.

Zákon o významné tržní síle vychází z určitých etických imperativů, z nichž nejvýznamnější je poctivost či férovost. I v obchodním vztahu dvou profesionálů platí, že strany nemohou jednat zcela svévolně a bezohledně. Poctivost tedy představuje základní standard slušného chování v právních vztazích, spočívající v povinnosti zohlednit oprávněné zájmy ostatních zúčastněných osob. Určit, co je v konkrétním vztahu odběratele a dodavatele poctivé a co již nikoliv, však mnohdy nebývá jednoduché, neboť se zčásti bude vždy jednat o subjektivní vjem, který může vycházet z hodnot společnosti i konkrétních jedinců. Poctivost tak může být chápána například jako jednání vůči druhé straně v dobré víře či jako spravedlivé a čestné jednání. Korektiv poctivého obchodního styku pak dále reflektuje kontext spolupráce dvou podnikatelů (profesionálů), kde bývají určitým stabilizačním prvkem primárně obchodní zvyklosti v odvětví a zavedená praxe stran.

Vedle poctivosti je klíčovým kritériem pro jednání silnějšího odběratele též princip přiměřenosti. Ten se vztahuje již konkrétně k otázkám vzájemných plnění a protiplnění mezi smluvními stranami, a tedy i k určité rovnováze mezi právy a povinnostmi konkrétního dodavatele a odběratele. Princip přiměřenosti je založen na rozumné volbě mezi tím, čeho je velmi mnoho a velmi málo. Jde tedy o snahu zákonodárce zdůraznit, že vzájemná plnění mezi stranami musí alespoň v základu korespondovat (svou hodnotou, rozsahem, kvalitou apod.) a nesmějí být navzájem v hrubém nepoměru.

Přiměřenost je tedy v zákoně o významné tržní síle chápána primárně v ekonomickém smyslu, čímž svým způsobem navazuje na soukromoprávní institut neúměrného zkrácení [§ 1793 občanského zákoníku]. V případě zákona o významné tržní síle však není důvodem zkrácení dodavatele určitá informační asymetrie stran, avšak asymetrie ve vyjednávací síle.

2. Zvláštní odpovědnost odběratele

Právní odpovědnost je jedním ze základních právních institutů, který nutně nemusí mít vztah k obecnému chápání slova odpovědnost. Právní odpovědnost stanovuje, kdo a za jakých podmínek má povinnost strpět újmu na svých právech jakožto následek svého jednání nebo stavu v rozporu se zákonem chráněnými zájmy. V každém právním odvětví jsou podmínky právní odpovědnosti stanoveny částečně odlišně vzhledem k zaměření daných odvětví a jimi upravovaným otázkám. V případě zákona o významné tržní síle je právní odpovědnost značně selektivní, váže se na splnění několika konkrétních podmínek. Jedná se o sektorovou odpovědnost odběratele (kupujícího) stanovenou nad rámec obecné právní odpovědnosti, protože tato odpovědnost bývá někdy pojímána jako „zvláštní“.

Zvláštní odpovědnost podle zákona o významné tržní síle se vyznačuje tím, že takovou odpovědnost mohou nabýt pouze subjekty, které splňují určitá zvláštní kritéria, jež zákon stanovuje pro vznik odpovědnosti. Jedná se zejména o následující:

1. Odpovědný subjekt je odběratelem zemědělských produktů a potravinářských výrobků, popřípadě aliancí odběratelů [§ 2 zákona], přičemž není spotřebitelem. Jednání odběratele (aliance) se dotýká nákupu nebo prodeje uvedených výrobků a/nebo přijímání či poskytování služeb s tím souvisejících.
2. Nabytí odpovědnosti vůči smluvní protistraně je založeno na obrátovém kritériu. Odběratel překročí ročním obrátem některou ze stanovených obrátových hranic a zároveň obrát jeho dodavatele svou velikostí spadá do nižšího obrátového pásma [§ 3 zákona].

Věcná a místní působnost zákona

Oblastí, kterou upravuje zákon o významné tržní síle, je zemědělský a potravinový řetězec (tzv. princip z farmy na vidličku). Právní úprava se tak věcně vztahuje primárně na prodej a nákup zemědělských produktů a potravinářských výrobků a poskytování služeb souvisejících s takovým nákupem nebo prodejem. Zákon obsahuje vymezení zemědělských produktů a potravinářských výrobků v § 2 písm. e), které stanoví, že za zemědělské produkty a potravinářské výrobky jsou považovány (i) produkty specifikované v příloze I SFEU, nebo (ii) produkty, jež v této příloze nejsou vymezeny, ale jsou určeny pro použití jako potravina a současně některou ze složek produktu tvoří látka v příloze definovaná. Působnost zákona tedy pokrývá obchod jak se vstupními surovinami, tak i s meziprodukty a s finálními výrobky.

Z hlediska místní působnosti pak zákon využívá tzv. teorii účinků. Pokrývá tedy obchodní praktiky bez ohledu, kde byly uskutečněny, pokud jejich účinky nastaly nebo mohou nastat na území České republiky. To bude běžně splněno ve vztazích českého dodavatele s českým odběratelem, ale i ve vztazích, kde má pouze jedna strana konkrétní vazbu na tuzemský trh. Zákon se však bude aplikovat i v případě, pokud by dojednávaly obchod s výše uvedenými produkty dvě zahraniční společnosti, pokud taková dohoda má (i jen potenciální) dopad na území České republiky.

Kategorie odběratelů, kteří mohou nabýt zvláštní odpovědnost

Zvláštní odpovědnost podle zákona o významné tržní síle mohou nabýt pouze určité subjekty. Právní úprava významné tržní síly je jednostranná, neboť právní odpovědnost se vztahuje pouze k poptávkové straně trhu (kupující). Současně je nutné upozornit, že zvláštní odpovědnost dopadá pouze na B2B a případně B2G vztahy, není tedy aplikována ve vztahu dodavatele se spotřebitelem (B2C). Níže uvedený výčet poskytuje základní přehled subjektů, které mohou být dle zákona považovány za odběratele.

1. Odběratel jako podnikající fyzická nebo právnická osoba

Kategorií odběratele, se kterou se bude možné setkat zřejmě nejčastěji, je odběratel ve formě podnikající fyzické nebo právnické osoby, která nakupuje zemědělské produkty nebo potravinářské výrobky, případně přijímá nebo poskytuje služby související s tímto nákupem (například marketingové služby, účetní služby apod.). Zatímco postavení odběratele jako kupujícího předmětných produktů zřejmě nevyžaduje obsáhlejší komentář, zajímavé je, že teoreticky i určitá servisní společnost může stát v pozici odběratele s významnou tržní silou. To však platí za podmínky, že její služby budou určitým způsobem souviset s nákupem nebo prodejem zemědělských produktů či potravinářských výrobků.

2. Aliance odběratelů¹

Pojem odběratel může zahrnovat i skupinu osob, která je zákonem označována jako aliance odběratelů (popřípadě synonymně jako nákupní aliance). Jedná se o spojení jednotlivých odběratelů, ať už formální nebo neformální (postačuje faktická spolupráce odběratelů bez smluvního základu), kteří vytvářejí dané uskupení zpravidla s cílem zvýšit vyjednávací sílu vůči dodavateli, díky čemuž si mohou vyjednat výhodnější obchodní podmínky. Aliance však může mít velmi různé podoby, může jít o alianci horizontální (pluralita kupujících), vertikální (kupující a prostředník), ale třeba i o alianci odběratele s poskytovatelem souvisejících služeb. Za charakteristické znaky aliance odběratelů tedy lze považovat (i) pluralitu odběratelů a (ii) existenci spolupráce odběratelů cílicí na sladění postupů při nákupu zemědělských produktů a potravinářských výrobků.

3. Nepřímý odběr přes prostředníka

Vzhledem k tendencím směřujícím k obcházení zákona pomocí tzv. prostředníků (osob, které samy čistě formálně nespádají pod rozsah zákona) považuje právní úprava za odběratele právě i takové prostředníky. Jedná se o osoby, které na základě smlouvy pro jiného odběratele (subjekt spadající pod rozsah zákona) nakupují zboží od dodavatelů. Do zákona byl tento konstrukt začleněn z důvodu dodržování zákona i u tzv. nepřímých odběrů, kdy prostředníci obstarávali nákup zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků pro jinou společnost na základě smlouvy s tím, že se ve vztahu dodavatele s tímto prostředníkem typicky neuplatnila úprava obsažená v zákoně o významné tržní síle. Následně prostředník přeprodal produkty faktickému odběrateli podléhajícímu zákonu, díky čemuž finální odběratel mohl získat produkty za podmínek, které nebyly zcela v souladu se zákonem o významné tržní síle.

4. Právnická osoba veřejného práva jako odběratel

Zákon o významné tržní síle považuje za odběratele i právnické osoby veřejného práva (například školy, nemocnice apod.), protože i u těchto subjektů může docházet k odběrům velkých množství zemědělských produktů a potravinářských výrobků. Vedle státu, obcí a krajů se právní úprava dotýká především příspěvkových organizací vzniklých z rozhodnutí zmíněných veřejnoprávních entit, které samostatně hospodáří (vlastním jménem a na vlastní účet). Za podmínky, že takové subjekty naplní všechny náležitosti stanovené zákonem o významné tržní síle, bude i v případě těchto subjektů možné hovořit o vzniku zvláštní odpovědnosti zahrnující určité povinnosti nad rámec soukromoprávní úpravy, zejména pak písemnost a obsahové náležitosti smluv a také zákaz nekalých obchodních praktik uvedených v § 4 zákona.

Obratové kritérium zvláštní odpovědnosti

Aby bylo možné hovořit o vzniku zvláštní odpovědnosti odběratele vůči konkrétnímu dodavateli, je nutné, aby tento odběratel překročil určitou obratovou hranici, kterou naopak dodavatel nepřekračuje. Výše dosaženého ročního obrátu odběratele a dodavatele se posuzuje v každém účetním období podle

¹ Aliance odběratelů je rozebrána v samostatné kapitole informačního listu (s. 12–18).

prahů stanovených § 3 zákona. V případě, že odběratel překročí některou z obrátových hranic stanovených v zákoně a zároveň dodavatel, se kterým obchoduje, se ocitá z hlediska dosaženého ročního obrátu v některém z nižších obrátových pásem, bude odběratel disponovat vůči takovému dodavateli významnou tržní silou. Obrátová pásma, podle nichž se hodnotí zvláštní odpovědnost odběratele, zobrazuje tabulka 1.

Tabulka 1 Obrátová pásma zvláštní odpovědnosti odběratele dle § 3 odst. 1 zákona

Odběratel, jehož roční obrát činí	vůči dodavateli, jehož roční obrát činí
více než 2 mil. EUR	méně než 2 mil. EUR
více než 10 mil. EUR	více než 2 mil. EUR, ale méně než 10 mil. EUR
více než 50 mil. EUR	více než 10 mil. EUR, ale méně než 50 mil. EUR
více než 150 mil. EUR	více než 50 mil. EUR, ale méně než 150 mil. EUR
více než 350 mil. EUR	více než 150 mil. EUR, ale méně než 350 mil. EUR

Obrát se hodnotí jako celek, nedochází k žádným odečtům části obrátu za zboží, které nespadá pod rozsah zákona. Přepočítání měn se řídí kurzem devizového trhu vyhlášeným Českou národní bankou, který je platný k poslednímu dni účetního období, k němuž se vztahuje roční obrát (blíže viz § 3a zákona). Uvedenou tabulku je nutné chápat tak, že odběratel s ročním obrátem přesahujícím dva miliony eur (tj. přibližně 48 milionů korun) odpovídá za plnění povinností ze zákona vůči všem dodavatelům, kteří tutéž obrátovou hranici nepřekračují. Podobně odběratel s ročním obrátem více než 350 milionů eur (přibližně 8,4 miliardy korun) má významnou tržní silu vůči všem dodavatelům s ročním obrátem nižším než 350 milionů eur.

Vedle pěti uvedených obrátových pásem obsahuje zákon ještě specifickou hranici obrátu odběratele ve výši pěti miliard korun. Z § 3 odst. 2 zákona vyplývá, že významnou tržní silu má odběratel (případně aliance odběratelů), který má roční obrát vyšší než pět miliard korun *na území České republiky*. Tento odstavec je však nutné vykládat v kontextu odstavce 1 a především je nutné přihlížet k záměru a účelu celé regulace, spočívající v zajištění ochrany slabší smluvní strany. Proto bude stále nutné, aby také odběratel s národním obrátem nad pět miliard korun poměřoval svůj obrát se svojí smluvní protistranou, tj. s každým svým dodavatelem. Právě takový výklad respektuje vzájemné vyhodnocení vyjednávací síly smluvních stran a zároveň skutečně chrání pouze slabší smluvní stranu.

V případě, že odběratel splní výše uvedené podmínky stanovené zákonem o významné tržní síle, je nutné na něj nahlížet jako na subjekt se zvláštní odpovědností. Jeho odpovědnost má rovněž deliktní rozměr: takový odběratel (popřípadě aliance) odpovídá za přestupky podle zákona o významné tržní síle, zejména pak za spáchání nekalých obchodních praktik definovaných v § 4 zákona.

Definice zemědělských produktů a potravinářských výrobků je natolik široká, že zahrnuje jak vstupní materiály do výroby, tak i značné množství finálních produktů. Bude tedy běžné, že tentýž subjekt může být v různých bilaterálních vztazích v rámci zemědělského a potravinářského řetězce jak v postavení odběratele (potenciálního delikventa), tak i v postavení dodavatele (potenciálního poškozeného).

Příklad dvojího postavení subjektu

Jako příklad dvojí pozice řady subjektů v potravinové vertikále lze uvést dodavatelsko-odběratelské vztahy v řetězci odbytu mléčných výrobků (viz schéma 1). Výrobce jogurtů (obrá 12 milionů eur) disponuje na základě obrátového kritéria významnou tržní silou vůči dodavateli mléka (obrá jeden milion eur), a je tedy v tomto vztahu povinen dodržovat všechny požadavky zákona o významné tržní síle. Stejný výrobce jogurtů je nicméně současně v postavení dodavatele jogurtů vůči obchodnímu řetězci (obrá

150 milionů eur). Proti tomuto obchodnímu řetězci tak výrobce jogurtů naopak čerpá veřejnoprávní ochranu ze zákona o významné tržní síle a je to právě obchodní řetězec, jemuž jsou v daném bilaterálním vztahu ze zákona stanoveny povinnosti.

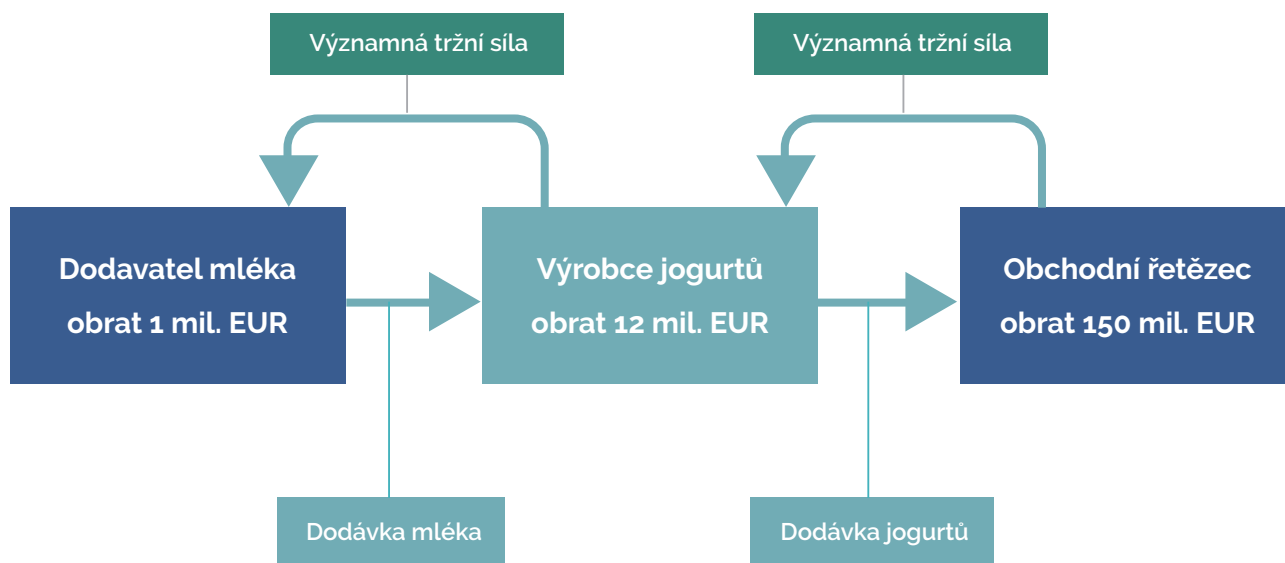

Schéma 1 Vztahy odběratele a dodavatele v řetězci

Role prostředníka a nepřímé odběry

Některé subjekty mohou mít v zemědělském a potravinovém řetězci velmi specifické postavení. Na první pohled totiž vypadají docela jinak, než jaká je jejich skutečná povaha. Takové specifické postavení lze připisovat primárně tzv. prostředníkovi, což je podle § 2 písm. b) zákona o významné tržní síle osoba, která nákup zemědělských produktů a potravinářských výrobků nebo související služby zajišťuje pro jiného odběratele na základě smlouvy. Typicky půjde o smlouvu příkazní, nicméně se může jednat i o jiné smluvní typy nebo o smlouvu inominátní.

Prostředník bývá nejčastěji osobou, která je „finálním“ odběratelem pověřena, aby nakupovala svým jménem a na svůj účet zemědělské produkty a potravinářské výrobky, a ty pak přeprodala právě finálnímu odběrateli. Samostatný roční obrat prostředníka vůbec nemusí překračovat jednotlivé obrátové prahy dle § 3 zákona o významné tržní síle, a proto se z vnějšího pohledu může jevit, že prostředník i přes své postavení odběratele nemusí vůči značné části dodavatelů (případně i všem dodavatelům) zákon vůbec dodržovat.

Mezi prostředníkem a finálním odběratelem však existuje zřejmá forma spolupráce při nákupu zboží, jejímž cílem paradoxně není vyjednávací sílu kupujícího zvýšit, ale naopak snížit na takovou úroveň, aby zdánlivě samostatné nákupy prostředníka nepodléhaly zákonu. Aby takové obcházení zákona nebylo možné, bude v této situaci zásadně (samozřejmě v závislosti na zjištěné skutkové okolnosti) platit, že prostředník bude spolu s finálním odběratelem formovat alianci odběratelů, z čehož vyplývá, že pro účely posouzení významné tržní síly se jejich obraty budou počítat.

Ač se tedy může (například i z textu smluv, postavení v řetězci apod.) jevit, že prostředník je „pouhým“ dodavatelem finálního odběratele, ve skutečnosti se jedná o tzv. vertikální alianci odběratelů (o ní v podrobnostech v jiné kapitole).

B2G vztahy

Ačkoli naprostá většina asymetrických vztahů podléhajících zákonu o významné tržní síle bude patřit do kategorie vztahů dvou podnikatelů (B2B), nelze opomenout, že zákon za odběratele považuje i právnické osoby veřejného práva (a případně též jejich sdružení), samozřejmě ale jen v situacích, kdy nakupují zemědělské produkty a potravinářské výrobky. Typicky si můžeme představit vztah univerzitního stravovacího zařízení vůči svým dodavatelům potravin.

V § 3 odst. 1 písm. f) zákona o významné tržní síle je pro tzv. B2G vztahy vyhrazeno samostatné obrátové pásmo. Pro pásmo je specifické, že v případě právnických osob veřejného práva není zákonem určena žádná obrátová hranice, od níž by dané subjekty disponovaly zvláštní odpovědností vůči svým slabším protistranám. Za plnění požadavků ze zákona tak odpovídají všechny právnické osoby veřejného práva bez ohledu na svůj obrát, a to vůči dodavatelům, jejichž roční obrát nepřesahuje 350 milionů eur. I v těchto vztazích je tedy v případě kupujícího nezbytné naplnit požadavek písemné formy a náležitostí smluv a platí zde též povinnost vyvarovat se všech forem nekalých obchodních praktik.

3. Aliance jako zvláštní subjektová forma

ZVTS po novele vymezuje v § 2 právní pojmy **odběratel**, **dodavatel**, **aliance odběratelů** a **aliance dodavatelů**. V této kapitole se budeme věnovat některým aspektům problematiky aliancí.

Aliance dodavatelů a odběratelů

Zaměření aliance, rozsah a intenzita spolupráce jejích členů často předurčují typ a formu aliance dodavatelů nebo odběratelů. Zemědělství prvovýrobci především zakládají **zpracovatelská** nebo **odbytová družstva**. Odběratelé se zpravidla sdružují do aliancí s právní osobnostmi, které zaměřují svůj předmět činnosti na nákup zemědělských produktů a potravinářských výrobků (dále také „zboží“) a přijímání či poskytování souvisejících služeb.

Směrnice v článku 2 odst. 2 a 3 v souvislosti s definicí pojmu „**kupující**“ uvádí, že „*může zahrnovat skupinu takových fyzických a právnických osob*“; obdobně v definici „**dodavatel**“ předpokládá, že „*může zahrnovat skupinu takových zemědělských výrobců nebo skupinu takových fyzických a právnických osob, jako jsou organizace producentů, organizace dodavatelů a sdružení těchto organizací*“.

Pro směrnici uváděné pojmy „**kooperující dodavatelé a odběratelé**“ zvolil ZVTS označení „**aliance odběratelů**“ a „**aliance dodavatelů**“, kterými se podle § 2 písm. c) a d) rozumí:

- c) *aliancí dodavatelů uskupení osob vzniklé na základě smlouvy, jiného právního jednání nebo jiné právní skutečnosti, které zajišťuje spolupráci mezi dodavateli v souvislosti s výrobou nebo prodejem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo přijímáním nebo poskytováním souvisejících služeb nebo bylo za účelem této spolupráce vytvořeno nezávisle na tom, zda toto uskupení má, nebo nemá právní osobnost;*
- d) *aliancí odběratelů uskupení osob vzniklé na základě smlouvy, jiného právního jednání nebo jiné právní skutečnosti, které zajišťuje spolupráci mezi odběrateli v souvislosti s nákupem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo přijímáním nebo poskytováním souvisejících služeb nebo bylo za účelem této spolupráce vytvořeno nezávisle na tom, zda toto uskupení má, nebo nemá právní osobnost.*

ZVTS v definici aliance nevyžaduje, aby byla tvořena výlučně odběrateli nebo dodavateli, lze ale předpokládat, že tomu tak zpravidla bude. Tomuto závěru odpovídá i ustanovení o zjišťování tržní síly aliance, které primárně počítá se **sčítáním obrátů všech členů aliance**². Úřad ale nevylučuje, že členy aliance mohou být i subjekty, které nebudou splňovat definici dodavatele nebo odběratele. Je vhodné také zmínit, že členy aliance jsou především dodavatelé nebo odběratelé, kteří podle své struktury odpovídají nezávislému, propojenému anebo partnerskému podniku. Alianci mohou vytvořit již nejméně dva podniky. Obecně je možné také vycházet ze skutečnosti, že v případě uskupení podniků **směrnice i ZVTS** jak na straně dodavatelské, tak na straně odběratelské **předpokládají zahrnutí družstevních struktur** (musí splňovat požadavek nejméně tří členů).

V případě, že členové aliance dodavatelů nebo odběratelů sjednocují své obchodní činnosti, pak i bez existence vlastnických vztahů vytvářejí „ekonomickou jednotku“, která má významnější tržní sílu, než by jí disponoval jednotlivý podnik (člen aliance) samostatně.

² Srovnejte § 3a odst. 4 ZVTS.

Jak již bylo uvedeno, **pojem „aliance odběratelů“** nahrazuje dosud ve shodném kontextu ve znění ZVTS platném do konce roku 2022 uváděný pojem „nákupní aliance“.³ Pojmy „aliance“, „nákupní aliance“ či „uskupení odběratelů“ evokují představu základního cíle takového uskupení (**uskupení podniků**)⁴, tj. společného nákupu zboží; v anglo-americké a německé literatuře jsou taková sdružení označována například jako *marketing & buying groups, cooperatives, cooperative groups, Verbundgruppen, Einkaufsallianzen, Einkaufskooperativen* apod. Na tomto místě je vhodné upozornit na skutečnost, že aliance odběratelů (nákupní aliance, kooperace) jsou v odborné literatuře z důvodu možného přínosu ve formě nižších cen pro spotřebitele, na rozdíl od aliancí dodavatelů (výrobců), považovány za méně společensky nebezpečné, tj. ohrožující blaho spotřebitele.⁵

Uskupení podniků (aliance) vykazuje několik základních charakteristických znaků, (i) jedná se o právně nezávislé podniky, (ii) účelem je spolupráce mezi podniky, (iii) spolupráce je mnohostranná a různorodá, (iv) sjednocujícím prvkem je centrála (ústředí) uskupení podniků, (v) obvyklou právní formou centrály uskupení je družstvo, společnost s ručením omezeným nebo akciová společnost, (vi) vystupují jako nákupní sdružení v maloobchodním a velkoobchodním sektoru, v řemeslném sektoru, v sektoru služeb a jako dobrovolné řetězce.

Úřad ve svých dřívějších rozhodnutích v souvislosti s „nákupní aliancí“ dovedl tyto znaky: (i) členové uskupení musí být odběrateli ve smyslu ZVTS, (ii) uskupení vzniklo na základě smlouvy či jiného právního jednání nebo právní skutečnosti, (iii) existence spolupráce mezi členy s nákupem potravin za účelem jejich dalšího prodeje nebo přijímáním nebo poskytováním služeb s tím souvisejících.⁶

Směrnice v popisu možných forem kooperace mezi dodavateli, zpracovateli či prvovýrobci do definice zahrнула v případě dodavatelů širší škálu možností, která by při extenzivnějším výkladu textu mohla případně znamenat i zařazení různých profesních komor, svazů apod.

V dalším textu krátce představíme základní formy aliancí. Sdružení a kooperace nezávislých podniků může probíhat na shodné úrovni trhu – horizontální aliance, nebo také jako kooperace podniků s podniky na předřazených nebo následných trzích – vertikální aliance. Pro doplnění lze uvést, že se prozatím neseťkáváme s typem tzv. diagonální kooperace – rozdílná branže a rozdílná úroveň trhu členů kooperace (teoreticky by se například mohlo jednat o kooperaci výrobce samoobslužných nerezových chlazených tanků, vinařského družstva a maloobchodního řetězce).

Horizontální aliance

Pro účely ZVTS je u aliancí dodavatelů nebo odběratelů nutné primárně vycházet z horizontální úrovně spolupráce, která v případě do aliance zapojených podniků představuje navyšování přidané hodnoty pro členy aliance na stejném trhu. Hlavní účel vzniku horizontálních aliancí dodavatelů nebo odběratelů, bez ohledu na právní formu těchto aliancí, bezpochyby představuje posílení vyjednávací pozice členů aliancí formou centrálního vyjednávání o obchodních podmínkách.

3 Viz úvod ke komentáři k § 2 písm. d) důvodové zprávy k novele ZVTS (sněmovní tisk 174 – IX. volební období od 2021).

4 Odborná literatura uvádí často ustálenou definici Výboru pro definice k oboru obchod a distribuce Spolkového ministerstva pro hospodářství (SRN): „Uskupení podniků“ je souhrnné označení pro sdružení právně nezávislých společností za účelem mezipodnikové spolupráce. Spolupráce může probíhat v oblasti nákupu, prodeje, investic, financí a administrativy. Podpůrnými společnostmi jsou ústředí uskupení, obvykle v právní formě družstva, společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti. Uskupení podniků může zahrnovat nákupní sdružení velkoobchodu a maloobchodu, obchodu a služeb a dobrovolné řetězce“. Srovnejte například in SCHLESINGER K., *Verbundgruppen: Ihre historische Entwicklung und aktuelle Kategorisierung*, Arbeitspapiere des Instituts für Genossenschaftswesen der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster, No. 144, 2014.

5 Srovnejte například Bundeskartellamt: *Sektorenuntersuchung Lebensmitteleinzelhandel*, 2014, s. 326, dostupné z: https://www.bundeskartellamt.de/Sektoruntersuchung_LEH.pdf?_blob=publicationFile&v=7 a dále *The competitive effects of buyer groups* - Economic Discussion Paper, 2007, s. 105–106, dostupné z: <https://www.rbbecon.com/downloads/2012/12/oft863.pdf>

6 Srovnejte rozhodnutí předsedy sp. zn. ÚOHS-R103/2022/TS, č.j. ÚOHS-44407/2021/164/TFr.

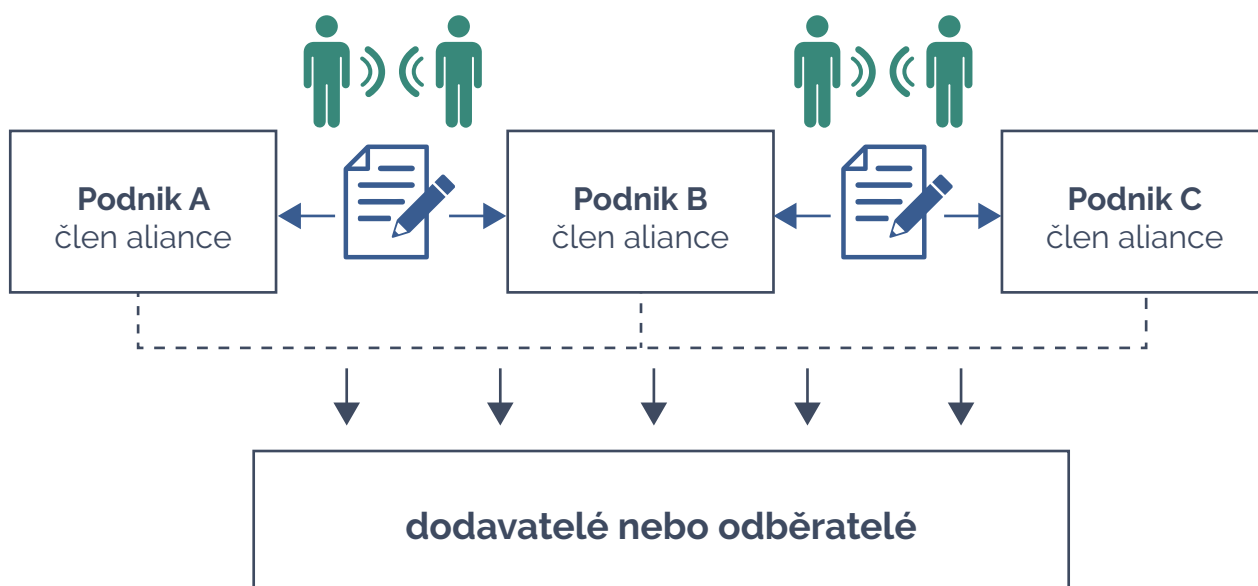

Schéma 2 Horizontální aliance

Vertikální aliance

Dodavatelé a odběratelé, kteří působí na stejném trhu a současně na postupně navazujících člancích výrobně-zpracovatelského a distribučního řetězce, mohou vytvářet vertikální aliance tím, že v rámci svých dodavatelsko-odběratelských vztahů (i) dlouhodobě a soustavně preferují stejnou protistranu a/nebo (ii) jsou na vzájemných transakcích závislí (jedním z cílů směrnice je například i ochrana prvovýrobců – většinou členů odbytového družstva před praktikami vlastní servisní organizace – především v souvislosti platebními lhůtami). Toto uskupení osob, bez ohledu na konkrétní způsob spolupráce (ať již na základě existence právnické osoby anebo v důsledku formálních či neformálních vztahů), *jedná ve shodě* například tím, že vyjednává o obchodních podmínkách týkajících se vývoje, výroby a zajištění dodávek výrobků privátních značek v určitém množství (objemu) a kvalitě pro maloobchodní síť.

Hlavní důvody pro členství ve vertikálních aliancích jsou zejména: (i) spolupráce při návrhu, výrobě a uvedení na trh určitého typu produktu, například privátní značky (zajištění zboží anebo služeb v určitém objemu a kvalitě); (ii) zajištění stabilních a dlouhodobých dodavatelsko-odběratelských vztahů.

Aliance odběratelů mohou vznikat na jakémkoliv stupni zemědělského a potravinářského řetězce.

Za základní model aliance odběratelů (nákupní aliance) je považováno uskupení nezávislých podniků, které vytvořily společnou centrálu jako svůj servisní podnik. Jedná se o vytvoření centrály „zezdola“, především z poslední úrovně toku zboží před prodejem konečnému zákazníkovi. Aliance odběratelů by tak ze své podstaty měly představovat spolupráci pouze v rovině horizontální – především by se mělo jednat o nezávislé společnosti, které drží kapitálový podíl ve společné centrále. Vertikální kooperace představuje kooperaci mezi odběratelem a dodavatelem a z tohoto důvodu spíše klasický vztah *odběratel – dodavatel*.

Uzavření kooperace při nákupu podle uvedeného výchozího modelu představuje strategický prostředek pro udržení alespoň základní úrovně konkurenceschopnosti a ziskovosti podniku posledního stupně dodavatelského řetězce, tj. na úrovni tzv. maloobchodního prodeje konečnému spotřebiteli. V neposlední řadě se pro samostatné maloobchodní podniky jedná také o zajištění přístupu k sortimentu dodavatelů s vyjednávací silou (*bargaining power*).

Na tomto místě lze podotknout, že pro smysluplné fungování aliance odběratelů (jedná se o právně nezávislé podniky) je nejenom vhodné, ale téměř nutné vytvořit i určitou centrální či řídicí strukturu (viz výše), která bude zajišťovat například rámcové předpoklady společného nákupu – sjednání nákupních podmínek, tj. sjednání základních rámcových smluv a zajištění dalších služeb, například konceptu a výroby akčních letáků, jednotného vystupování na trhu (vizualizace obchodních prostor) apod.

Se základní formou aliance odběratelů se však v retailovém prostředí ČR téměř nesetkáváme. Aliance odběratelů vykazují především dvoustupňovou strukturu. Jeden stupeň tvoří aliance na horizontální velkoobchodní úrovni, další stupeň aliančního propojení představují tzv. maloobchody, tj. úroveň prodeje konečnému spotřebiteli. Jedná se tak o vertikální propojení, byť pod „jednou vlajkou“. Maloobchodní stupeň je uvedenými velkoobchody zásobován a jejich hospodářský vztah lze považovat za běžný vztah dodavatel-odběratel. Maloobchodní stupeň aliance tak vznikl především z iniciativy velkoobchodních struktur z důvodu zajištění vlastního odbytu.

Příkladem dvoustupňové horizontální struktury aliance ve spojení s vertikálním dodavatelsko-odběratelským vztahem může být například uskupení podniků (velkoobchodů) vykazujících právní formu akciové společnosti, která je tzv. servisní společností (vyjednává centrální rámcové kupní smlouvy, zastřešuje platby dodavatelům apod.). Servisní společnost může dále být například jediným společníkem servisní společnosti pro členské subjekty v maloobchodním segmentu, tj. na horizontální úrovni prodeje spotřebiteli (tato může zajišťovat například jednotný promoční tiskový leták, jednotný vizuální vzhled obchodů, soutěže pro koncové zákazníky, možnost centrálního nákupu služeb apod.). Maloobchodní subjekty nemají ale kapitálový podíl na některé ze servisních organizací. Na trhu lze například identifikovat i model, ve kterém je akcionářem část subjektů na horizontální úrovni maloobchodu a převážná část dalších maloobchodníků v síti je přidružena na základě smlouvy (například franšizová smlouva). Servisní společnost zajišťuje zejména marketingové aktivity a aliance neprovozuje vlastní centrální sklad, ale využívá služby smluvního dodavatele (velkoobchodu).

Pro určení **obratu aliance** odběratelů za účelem zařazení pod některé z obrátových pásem ZVTS může být vhodné zohlednit způsob dodávek zboží na horizontální úrovni trhu prodeje spotřebiteli a dále také strukturu subjektů oprávněných například z rámcových smluv uzavřených servisní společností aliance.

Určení obrátového kritéria a subjektů správního trestání v případě aliancí odběratelů

U aliancí odběratelů lze primárně vycházet z horizontální úrovně spolupráce, která v případě zapojených podniků (subjektů) představuje navyšování přidané hodnoty na shodné úrovni trhu. Pro určení obrátu aliance odběratelů a subjektů způsobilých ke správnímu trestání je nutné také vycházet z možných způsobů toku zboží na horizontální úrovni maloobchodního prodeje spotřebiteli (viz logistický řetězec).

Relevantní horizontální úroveň trhu pro případné posuzování tržní síly v případě aliancí odběratelů (nákupních aliancí, kooperací) na trhu nákupu zemědělských produktů a potravinářských výrobků v retailovém prostředí ČR bude, jak již naznačeno, **především úroveň kooperujících velkoobchodů** včetně ovládané servisní společnosti. **Tato úroveň trhu je vstupní branou pro zboží** (velkoobchodní úroveň trhu je zde tzv. „gatekeeper“), které je na maloobchodní úrovni následně určeno pro prodej spotřebiteli.

Z uvedeného předpokladu vyplývá, že v případě dvoustupňové horizontální struktury aliance a dodávek zboží dodavateli do skladu centrály (servisní společnosti) či skladů jednotlivých akcionářů může být subjektem způsobilým pro správně právní trestání centrála (ústředí), uskupení podniků shodné horizontální úrovně trhu (zde konkrétně centrála aliance velkoobchodů) a také její jednotliví akcionáři, společníci či členové družstva apod., kteří podmínky sjednané v centrálních rámcových smlouvách s dodavateli prostřednictvím navazujících realizačních kupních smluv využívají.

ZVTS výslovně uvádí, že uskupení podniků může být i bez právní osobnosti (viz například společnost podle § 2716–2746 ObčZ). V této souvislosti je nutné podotknout, že oprávněnými ze smluv s dodavateli o dodávkách zboží mohou být na základě smlouvy i subjekty, které nejsou ani akcionáři, společníky

či členy právnické osoby. Uvedené evokuje podobnost s bezsubjektovými entitami, jako například „sdružení podnikatelů“ či „konsorcium“, podle již zrušených právních předpisů. V dodavatelsko-odběratelském vztahu takové uskupení bez právní osobnosti umožňuje dodávky zboží několika odběratelům (oprávněným ze smlouvy) na shodné horizontální úrovni trhu. Na základě takové smlouvy jsou možné i dodávky zboží na další vertikálně nižší úroveň, nicméně výhody vznikající původně z rozsahu množství by byly s narůstající logistickou náročností s velkou pravděpodobností zanedbatelné. V kontextu této úvahy a za předpokladu, že smlouva bude obsahovat závadná ustanovení ve smyslu ZVTS, jsou možnými subjekty správního trestání veškeré podniky, které mohou být beneficienty z takové smlouvy a pro podřazení pod obrátové kritérium podle § 3 ZVTS by se obraty subjektů oprávněných ze smlouvy sčítaly.

Oproti tomu s ohledem na prokazatelnost nelze za alianci bez právní osobnosti považovat koncentraci nákupu k jednomu odběrateli (jediný oprávněný ze smlouvy) a následný další prodej (pře prodej) s identickou obchodní přírázkou podnikům na shodné horizontální úrovni trhu. Pro takovou situaci lze spíše upřednostnit pohled jako na běžný dodavatelsko-odběratelský vztah. Rozhodující pro určení aliance nicméně budou vždy konkrétní skutkové okolnosti případu.

Jiná situace nastává v případě dvoustupňové horizontální struktury aliance ve spojení s vertikálním dodavatelsko-odběratelským vztahem mezi velkoobchody a maloobchodní úrovní, pokud centrála v rámci smluv s dodavatelem sjednává i přímé dodání zboží pro maloobchodní úroveň (viz traťové dodávky). V tomto případě je nutné obrat členů aliance na maloobchodní úrovni započítat do obratu aliance a subjekty způsobilými pro správní trestání se stávají taktéž členové na maloobchodní úrovni (získávají přímo výhody z případné nekalé praxe).

Člen aliance jako singulární odběratel

Otevřenou otázkou zůstává posouzení **singulárního smluvního vztahu mezi jednotlivým členem aliance odběratelů a dodavatelem; nejedná se tedy o traťovou dodávku realizovanou na základě rámcové smlouvy se servisní organizací aliance.**

Uvedený smluvní vztah lze definovat jako smluvní vztah, který je využíván pouze určitým členem aliance. Za uvedeného předpokladu se jedná o běžný vztah dodavatel – odběratel. V tomto případě není u odběratele pro posouzení a zařazení do obrátového pásma smysluplné zohledňovat obrat aliance a je možné posuzovat pouze obrat tohoto určitého člena (samozřejmě včetně propojených a partnerských podniků).

V uvedené souvislosti může nastat situace, kdy převážná část sortimentu dodavatele bude k jednotlivým členům distribuována na základě centrální smlouvy zajištěné servisní organizací aliance prostřednictvím centrálního skladu nebo skladů velkoobchodů a traťové dodávky na základě singulárního smluvního vztahu mezi dodavatelem a jednotlivým členem aliance budou například zahrnovat pouze část sortimentu dodavatele, na kterou je tento jednotlivý člen aliance specializován. V takovém případě bude pro posouzení nutné mimo jiné vyhodnotit, zda obraty vztahující se k těmto traťovým dodávkám jsou například započítávány do cílových částek pro splnění podmínek nároku na výplatu obrátového/množstevního bonusu za objemy celé aliance odběratelů.

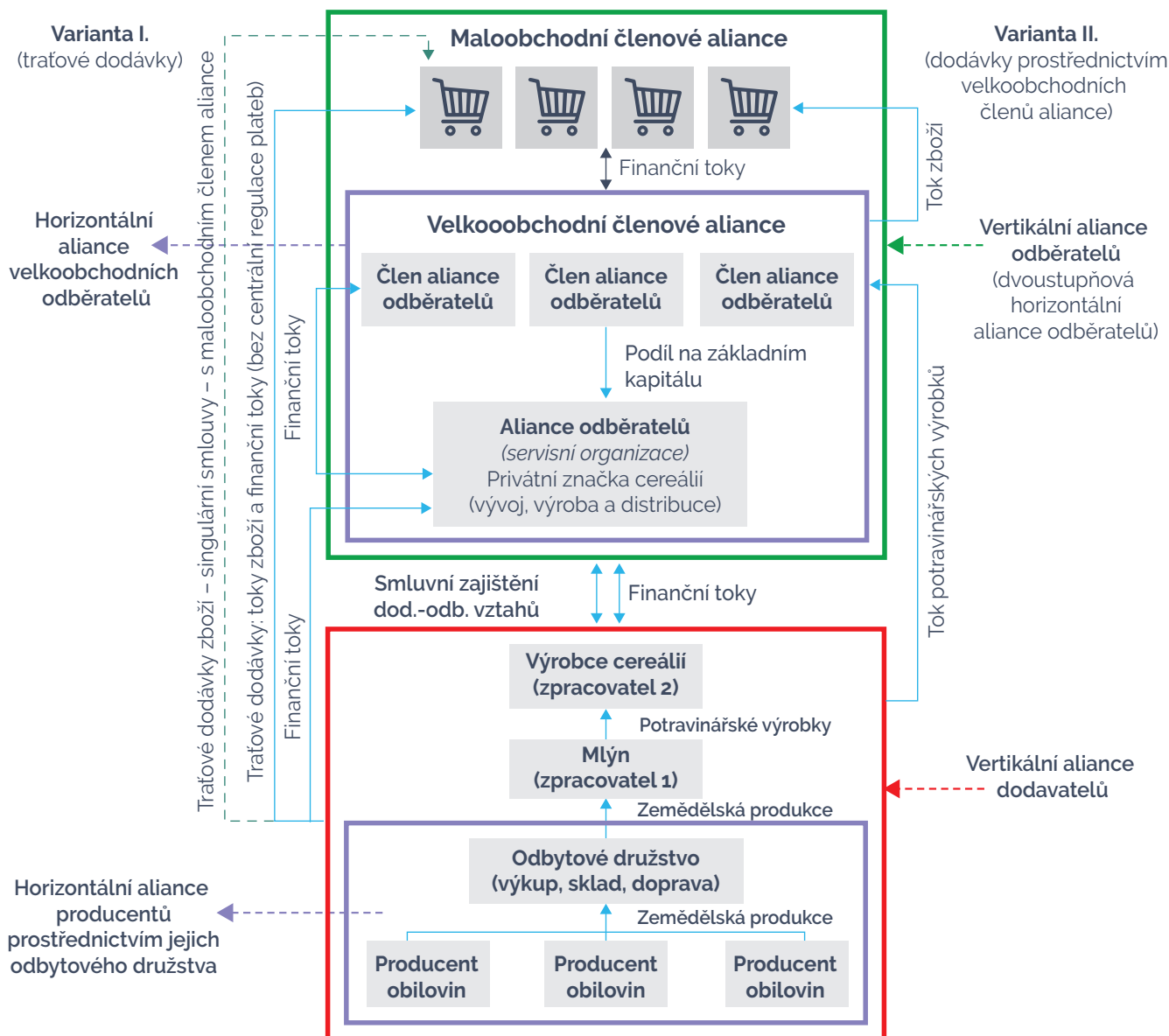

Schéma 3 Vertikální a horizontální aliance, jejich kombinace a vzájemné obchodní vztahy

Nadnárodní aliance odběratelů

Pro ucelení informace k různým možným formám a úrovním aliancí zmíníme ještě vzhledem k jejich vysoké kumulaci obrátů (u některých i více než 100 miliard eur) krátce aliance zajišťující tzv. „**on-top agreements**“.

Na trhu se zemědělskými produkty a potravinářskými výrobky se vyskytují aliance odběratelů specializujících se na vyjednávání slev, bonusů a především na organizaci tendrů ke sloučení objemů privátních značek pro členy aliance na mezinárodní úrovni, tj. jedná se o nákupní aliance sdružující subjekty z několika států. V konečném důsledku se převážně jedná o „**alianci aliancí**“.

Cílem jednání těchto aliancí není úprava individuálních obchodních podmínek jednotlivých národních členů, tj. jejich srovnání na shodnou úroveň, ale tzv. „on-top bonusy“, které jdou nad rámec individuálních dohod o obchodních podmínkách jednotlivých členů. Aliance odběratelů se zaměřením na „on-top agreements“ tak většinou nenahrazují individuální vyjednávání na úrovni jednotlivých členů aliance o obchodních podmínkách týkající se dodávek potravin na národní úrovni či případně jejich sjednocení. Vyjednávají jménem členů aliance především o dodatečných podmínkách v oblastech (i) vývoje, výroby, zajištění množství a uvedení na trh privátních značek; (ii) poskytování služeb, bonusů, výhradních variací značkových výrobků, slevových akcí apod. s přibližně TOP 100 dodavateli.

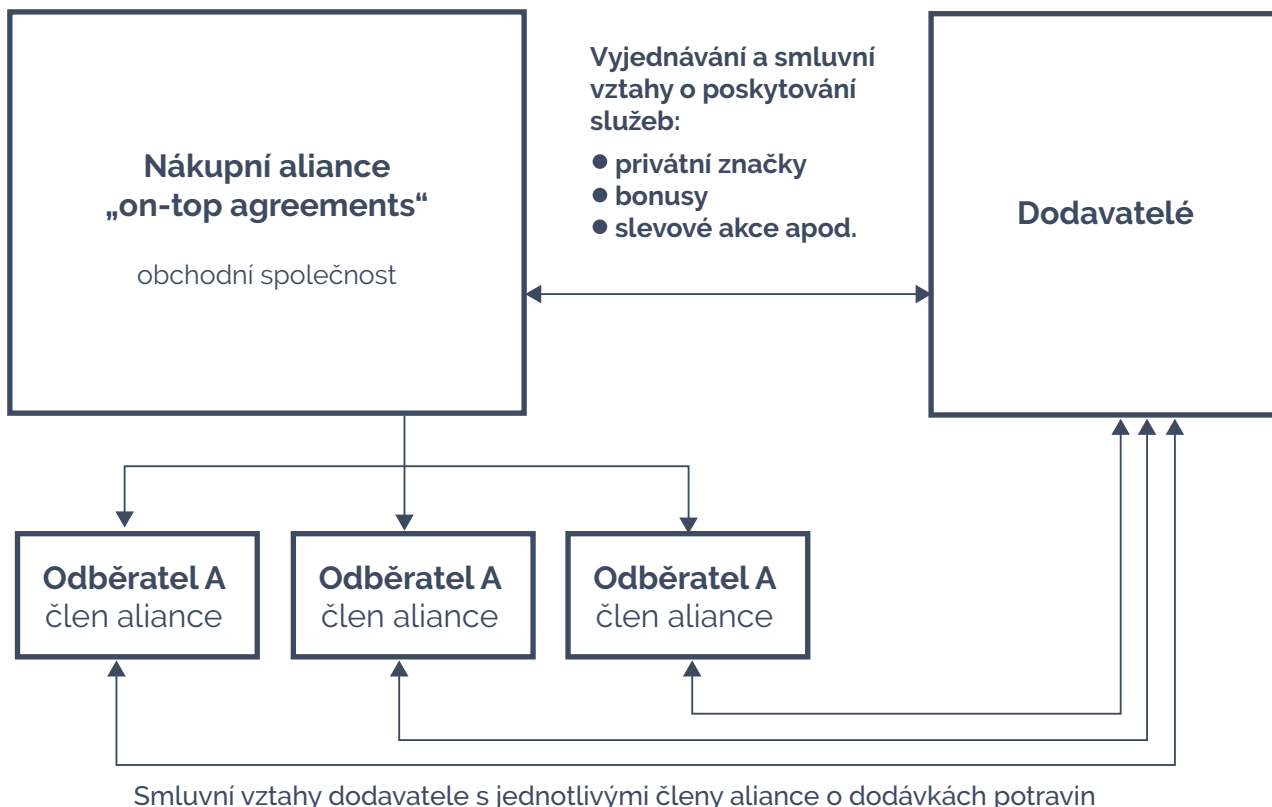

Schéma 4 Nákupní aliance „on-top agreements“

Aliance dodavatelů

Aliance dodavatelů představují v ČR především kooperace ve formě **odbytových družstev**, která pro své členy převážně zajišťují výkup, skladování, balení a další prodej prvovýrobní produkce, případně jednodušší zpracování na dalším produkčním stupni. Kooperace ve formě aliance mezi zpracovateli většinou končí fúzí zapojených podniků. Větší propojenost dodavatelského řetězce zemědělských produktů a potravinářských výrobků je možné nalézt v rámci koncernových struktur. V souvislosti s tématem aliance dodavatelů upozorňujeme také na článek 152 – Organizace producentů – nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007, podle kterého mohou být uznanými organizacemi producentů koordinovány určité aspekty dodavatelského řetězce.

Alianci dodavatelů nebo odběratelů představuje uskupení osob zajišťující spolupráci mezi členy aliance za účelem, za kterým bylo vytvořeno, nezávisle na tom, zda uskupení má, nebo nemá právní osobnost. Mezi hlavními motivy pro založení aliance odběratelů patří posílení tržní síly při vyjednávání o obchodních podmínkách pro nákup zboží, sloučení objemů pro ekonomicky vhodnou produkci privátních značek apod.; pro alianci dodavatelů pak jde o spolupráci například v oblasti zpracování, skladování nebo prodeje produkce. Při prokazování existence aliance, její činnosti a jejího složení lze vycházet ze zakladatelských dokumentů, dokumentů svědčících o běžné každodenní činnosti aliance a jejích členů (například logistika toků zboží) a z formálních nebo neformálních dohod svědčících o propojení členů aliance a jejich jednání ve shodě.

4. Výpočet obratu odběratele, dodavatele a jejich aliancí

Významná tržní síla se u odběratelů a jejich aliancí posuzuje **relativně**, tj. porovnává se výše ročního obratu odběratele a dodavatele (anebo jejich aliance) u konkrétního smluvního vztahu za poslední ukončené účetní období v délce 12 měsíců.

Odběratel, který se po výpočtu obratu nachází ve **vyšším obratovém pásmu** než jeho dodavatel, má vůči tomuto dodavateli **významnou tržní sílu** (dále též „**VTS**“), se kterou je spojena **zvláštní odpovědnost** spočívající v povinnosti daného odběratele dodržovat ustanovení ZVTS. Proto jsou odběratel a dodavatel povinni sdělit si navzájem při jednání o smlouvě na vyžádání druhé smluvní strany informaci o výši svého obratu⁷.

Podle § 3 odst. 1 ZVTS má odběratel nebo aliance odběratelů VTS, pokud se jeho roční obrat nachází ve vyšším obratovém pásmu, než roční obrat dodavatele nebo aliance dodavatelů. ZVTS, stejně jako směrnice, stanoví pět obratových pásem, do kterých se zařazují roční obraty dodavatelů, odběratelů a jejich aliancí (viz tabulka č. 1). Podle § 3 odst. 2 ZVTS má odběratel nebo aliance odběratelů VTS, pokud jeho roční obrat na území České republiky přesáhne pět miliard korun. Hranice pěti miliard korun po přepočtu kursu měn odpovídá čtvrtému obratovému pásmu odběratele, tj. obratové hranici **do 350 milionů eur**. Protože předmětem novely byla především transpozice směrnice, je podle Úřadu potřebné rovněž obratovou hranici pěti miliard korun obratu dosaženého na území ČR vykládat v souladu s cílem a účelem směrnice, tj. je nutné zohlednit rovněž obraty dodavatelů uvedené v § 3 odst. 1 ZVTS.

Při výpočtu výše ročního obratu odběratele, dodavatele nebo jejich aliance se vychází z ročního obratu **nezávislého, partnerského a propojeného podniku** podle doporučení Komise 2003/361/ES o definici mikropodniků a malých a středních podniků; proto je před výpočtem výše ročního obratu nutné podřadit posuzovaného odběratele, dodavatele anebo jejich alianci pod některý z těchto pojmů. Za tímto účelem je nutné nejprve zjistit **vlastnickou strukturu** posuzovaných subjektů a subjektů, které jsou s nimi propojeny.

Posledním ukončeným účetním obdobím se rozumí účetní období, ve kterém došlo ke spáchání nekalé obchodní praktiky. U trvajících nebo pokračujících deliktů se za rozhodné účetní období považuje účetní období za rok, ve kterém došlo k ukončení protiprávního jednání.

Roční obrat zahrnuje tržby, kterých podnik dosáhl v souvislosti s *běžnými činnostmi* při výkonu své hospodářské činnosti. Roční obrat nezahrnuje daň z přidané hodnoty. Podle Evropské komise se do obratu započítává nejen obrat dosažený prodejem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, ale obrat dosažený prodejem veškerého zboží nebo poskytováním služeb, generovaný příslušným odběratelem nebo dodavatelem.

Při zjišťování vlastnické struktury posuzovaného podniku a jeho možného propojení s jinými subjekty se vychází zejména z dokladových dokumentů. **Dokladové dokumenty** představují například účetní závěrky, příznání k dani z příjmu fyzických osob, výpisy z veřejných rejstříků, konstitutivní dokumenty o založení a změnách příslušného podniku a jeho orgánů a jiné formální nebo neformální dohody nebo smlouvy, ze kterých je patrný vztah *ovládání* nebo *jednání ve shodě*. Tyto dokumenty mají v mnoha případech formu veřejné listiny (notářský zápis).

Dle § 3a odst. 10 ZVTS se roční obrat posuzovaného dodavatele, odběratele anebo jejich aliancí a jejich partnerských anebo propojených podniků určí na základě účetních závěrek a dalších údajů všech partnerských nebo propojených podniků, nebo na základě konsolidované účetní závěrky, je-li sestavována.

⁷ Srov. § 3a odst. 14 ZVTS.

Konsolidovaný výkaz zisků a ztrát představuje podklad, prostřednictvím kterého se zamezí vícenásobnému zahrnutí tržeb ve výrobně-zpracovatelském a distribučním řetězci, v rámci kterého posuzovaný dodavatel, odběratel anebo jejich aliance vykonávají své hospodářské činnosti, typicky se jedná o koncernové subjekty.

Dle § 3a odst. 8 ZVTS se roční obrat v případě **zahraničních podniků** určí z účetních závěrek zpracovávaných podniky dle zahraniční právní úpravy; nejsou-li dostupné, lze roční obrat zjistit jiným vhodným způsobem, včetně **odhadu**.

Podle § 3a odst. 13 ZVTS se pro **přepočet měn** použije kurz devizového trhu vyhlášený Českou národní bankou platný k poslednímu dni účetního období, k němuž se vztahuje roční obrat podniku.

Podklady pro výpočet ročního obratu podniku

Účetní závěrka představuje **rozhodný dokladový dokument**, ze kterého podnik vychází při výpočtu výše ročního obratu podniku, bez ohledu, zda se jedná o nezávislý, partnerský nebo propojený podnik. Účetní závěrka se sestavuje v členění dle vyhlášky k zákonu o účetnictví⁸ a dále dle Českých účetních standardů (dále též „ČÚS“) nebo IFRS⁹. Podnik vychází z (konsolidovaného) výkazu zisků a ztrát, respektive využije částky v korunách z řádků výnosů:

- (i) **tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb;**
- (ii) **tržby z prodeje zboží.**

Roční obrat podniku představuje součet výše uvedených tržeb (konsolidovaného) *vztahující se k jeho běžné hospodářské činnosti*. Informaci o obratu lze získat:

- (i) ze sbírky listin obchodního rejstříku nebo
- (ii) prostřednictvím splnění informační povinnosti podle § 3a odst. 14 ZVTS.

Podnik, který není účetní jednotkou dle § 1 odst. 2 zákona o účetnictví, nesestavuje účetní závěrku dle § 18 zákona o účetnictví a vykonává svou ekonomickou činnost na základě zákona o živnostenském podnikání (fyzická osoba – podnikatel), stanoví svůj roční obrat na základě **příznání k dani z příjmů fyzických osob**, které podal místně příslušnému finančnímu úřadu dle § 3 zákona o daních z příjmů.

Roční obrat (příjmy) fyzické osoby – podnikatele představuje součet příjmů, kterých podnikatel dosáhl v rámci níže uvedených činností, které se dle § 3 odst. 1 písm. a) až e) zákona o daních z příjmů zahrnují do předmětu daně z příjmu fyzických osob:

- a) příjmy ze závislé činnosti (§ 6);
- b) příjmy ze samostatné činnosti (§ 7);
- c) příjmy z kapitálového majetku (§ 8);
- d) příjmy z nájmu (§ 9);
- e) ostatní příjmy (§ 10).

Postup při výpočtu ročního obratu

V případě, kdy posuzovaný dodavatel nebo odběratel představuje **nezávislý podnik**, pak se v souladu s § 3a odst. 5 ZVTS roční obrat podniku určí jako součet tržeb, které podnik během účetního období v délce 12 měsíců dosáhl z prodeje výrobků a poskytování služeb a za prodej zboží. Roční obrat nezahrnuje daň z přidané hodnoty.

⁸ Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví.

⁹ **IFRS** se rozumí Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (International Financial Reporting Standards), tj. soubor standardů vydávaných Radou pro mezinárodní účetní standardy (<https://www.ifrs.org/>).

Pokud posuzovaného dodavatele, odběratele anebo jejich alianci představuje **skupina partnerských anebo propojených podniků**, které definuje § 3a ZVTS, pak se podle citovaného ustanovení ZVTS k ročnímu obratu takového dodavatele, odběratele anebo jejich aliance připočte rovněž:

- 100 % ročního obratu přímo nebo nepřímo **propojených podniků**.
- Roční obrat každého z partnerských podniků **v poměru**, který odpovídá **procentuálnímu podílu** na základním kapitálu či na hlasovacích právech v závislosti na tom, která z hodnot je vyšší. V případě vzájemného vlastnictví je určující vyšší procentuální podíl. K obratu partnerského podniku (podniků) je dále třeba připočíst obraty podniků, které jsou propojeny s partnerským podnikem (podniky). Rovněž je třeba k připočtenému obratu propojeného podniku (podniků) připočíst proporcionálně obrat partnerského podniku (podniků). Pro zamezení nekonečným výpočtům se do ročního obratu posuzovaného podniku zahrnuje pouze **první partnerský podnik**. Roční obrat partnera partnerského posuzovaného podniku se do výpočtu souhrnného ročního obratu nezahrne.
- Pokud skupina podniků představuje **alianci** dodavatelů nebo odběratelů, pak dle § 3a odst. 4 ZVTS se sčítají obraty všech **členů aliance a aliance**, v případě, že se jedná o alianci s právní formou. K ročním obratům členů aliance a aliance se připočítávají roční obraty jejich případných partnerských a propojených podniků dle § 3a odst. 3 písm. c) a d) ZVTS.
- Do ročního obratu posuzovaného dodavatele nebo odběratele se dle § 3a odst. 3 písm. d) ZVTS zahrnou i podniky, u kterých se prokáže, že představují propojený podnik s posuzovaným podnikem **prostřednictvím fyzické osoby** nebo **skupiny fyzických osob** tím, že **jednají ve shodě** při výkonu svých hospodářských činností nebo v části svých činností na **stejném trhu** nebo na **trzích bezprostředně navazujících** nebo **předcházejících**.¹⁰

Příklady postupu výpočtu ročních obrátů

Čtyři modelové příklady níže uvádějí postupy při výpočtu ročních obrátů posuzovaného dodavatele, odběratele anebo jejich aliancí.

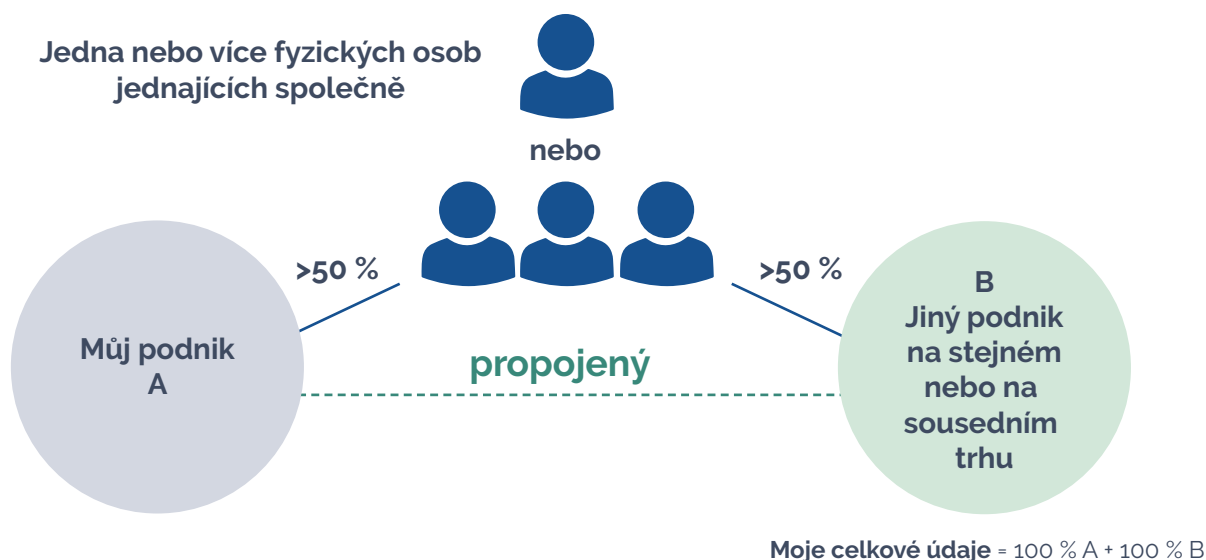

Schéma 5 Propojené podniky prostřednictvím fyzických osob

Zdroj: Uživatelská příručka k definici SME

¹⁰ Dle důvodové zprávy k ZVTS je nutné pojmy „stejný trh“, „sousední trh“, „trh bezprostředně navazující“ či „trh bezprostředně předcházející“ rovněž vykládat v souladu s doporučením Komise. Oficiální překlad článku 3 odst. 3 doporučení Komise do českého jazyka, publikovaný 11. ledna 2023 ve Sbírce zákonů České republiky (částka 5) jako Sdělení Ministerstva průmyslu a obchodu o vyhlášení českého znění doporučení Komise 2003/361/ES ze dne 6. května 2003 o definici mikropodniků a malých a středních podniků, považuje za „sousední trh“ trhy pro výrobky nebo služby, které přímo navazují na relevantní trh.

Schéma 5 uvádí dva na první pohled nezávislé podniky působící na stejném trhu (například mlýny) a na základě formálních i neformálních dohod (postupu ve vzájemném srozumění) jednající ve shodě vůči třetím stranám (dodavatelům pšenice a odběratelům – pekárnám), a to prostřednictvím fyzických osob (členů výkonného vedení společností = nepřímí majitelé dle výpisu z Evidence skutečných majitelů). Dle § 2 ZVTS se jedná o alianci bez právní subjektivity.

**Roční obrát posuzovaného podniku A dle § 3a ZVTS odst. 3 písm. d) =
roční obrát podniku A + roční obrát podniku B**

Schéma 6 zobrazuje posuzovaného dodavatele nebo odběratele jako součást podnikatelského uskupení, které sestává z partnerského podniku B a s ním propojeného podniku C, na druhé straně představuje podnik A propojený podnik s posuzovaným podnikem prostřednictvím nepřímého majitele (člen představenstva). Z pohledu posuzovaného podniku podnik A působí na trhu, který bezprostředně navazuje na trh, na kterém působí posuzovaný podnik (například producent cukrové řepy představuje posuzovaný podnik a cukrovar podnik A). Posuzovaný podnik a podnik A jednají prostřednictvím nepřímého majitele ve shodě vůči ostatním dodavatelům cukrovaru (například o množství, termínu a předmětu dodávek).

Roční obrát posuzovaného podniku = $100 + 0,32 * (30 + 50) + 500 + 0,29 * 40$

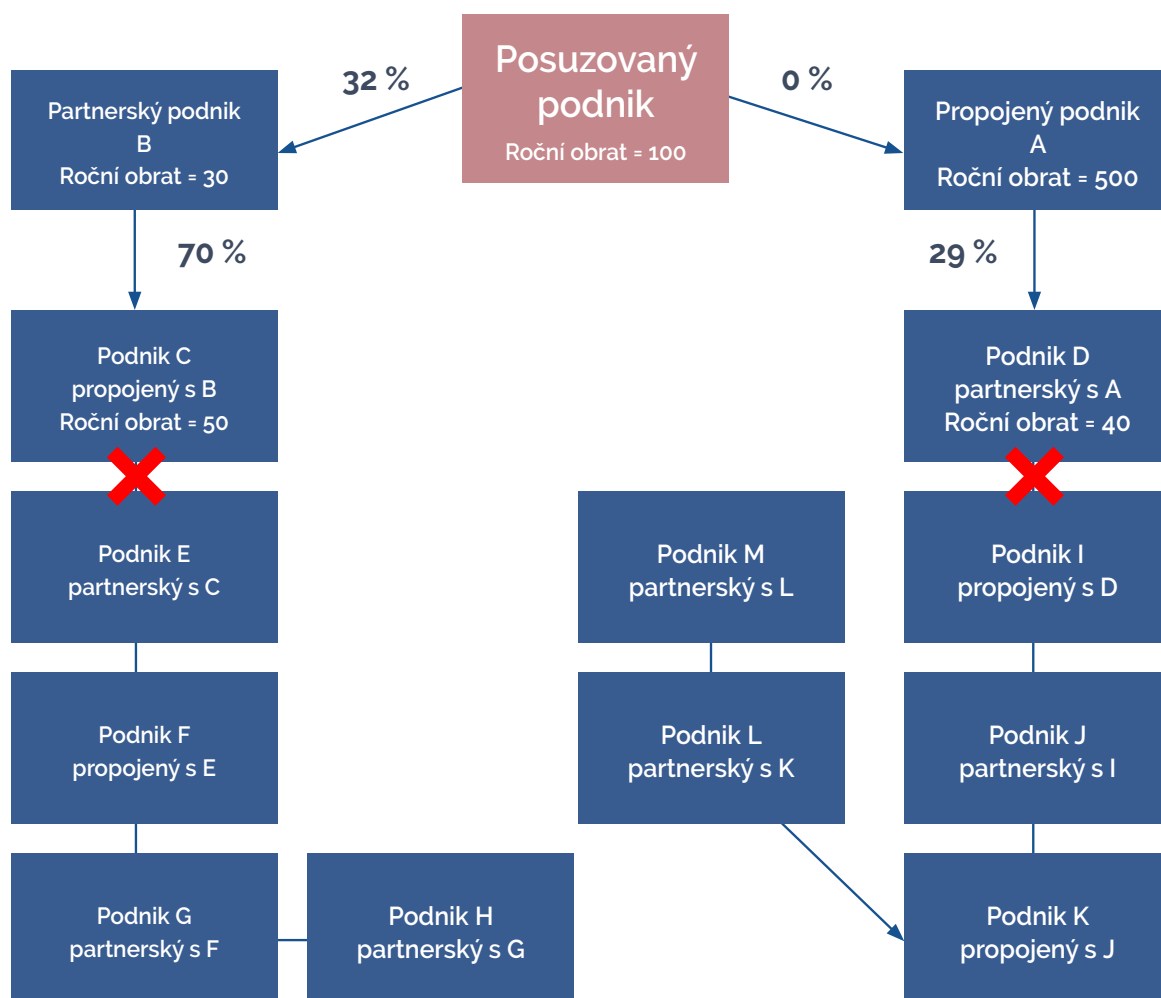

Schéma 6 Skupina partnerských a propojených podniků

Schéma 7 zobrazuje posuzovaný podnik A, který představuje dodavatele podniku B, ve kterém má podíl ve výši odpovídající partnerskému podniku. Podnik C, 100% dceřiná společnost podniku B, působí na bezprostředně předcházejícím trhu. Podnik D představuje propojený podnik s podnikem B prostřednictvím fyzické osoby (přímý majitel). Podnik D působí na trhu bezprostředně navazujícím.

Roční obrat posuzovaného podniku A = roční obrat posuzovaného podniku A + procentuální výše podílu podniku A v partnerském podniku B * (roční obrat podniku B + roční obrat podniku C + roční obrat podniku D)

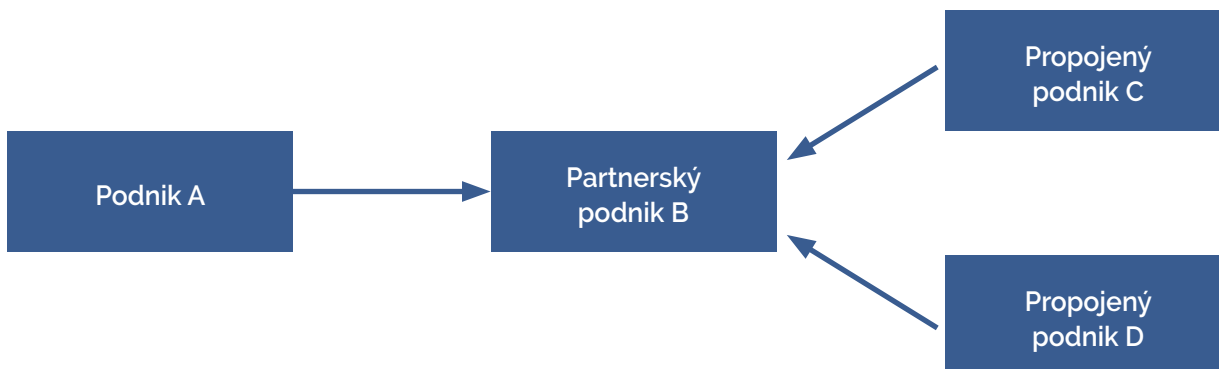

Schéma 7 Skupina podniků působících na sousedních trzích

Schéma 8 – v případě, že posuzovaný podnik představuje podnik A, pak se výše jeho ročního obratu vypočte jako součet ročního obratu podniku A a ročního obratu podniku B, který představuje propojený podnik s podnikem A prostřednictvím fyzických osob (nepřímí majitelé – členové výkonných orgánů podniků). K ročnímu obratu podniku B bude předtím připočteno 30 % ročního obratu podniku D, který představuje partnerský podnik podniku B.

$$A = A + B + 0,3 * D$$

Pokud se za posuzovaný podnik považuje podnik B, pak se výše jeho ročního obratu vypočte jako součet ročního obratu podniku B s ročním obratem podniku A a se součtem ročních obrátů podniků D a C (propojené podniky prostřednictvím fyzických osob, podnik C působí na bezprostředně navazujícím trhu a jedná ve shodě s podnikem D), který bude násobený procentuální výši podílu podniku B v partnerském podniku D.

$$B = B + A + 0,3 * (D + C)$$

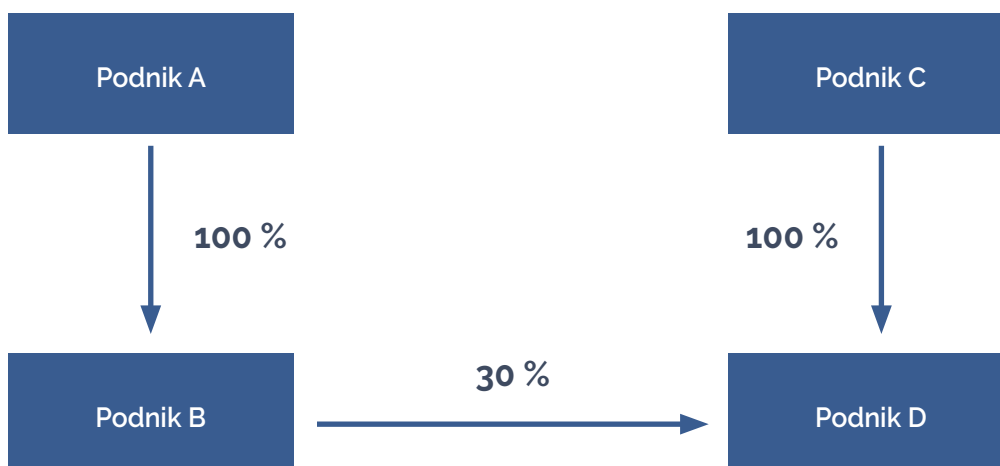

Schéma 8 Podnikatelské uskupení

Doba trvání nekalé obchodní praktiky 2/2023 – 4/2025

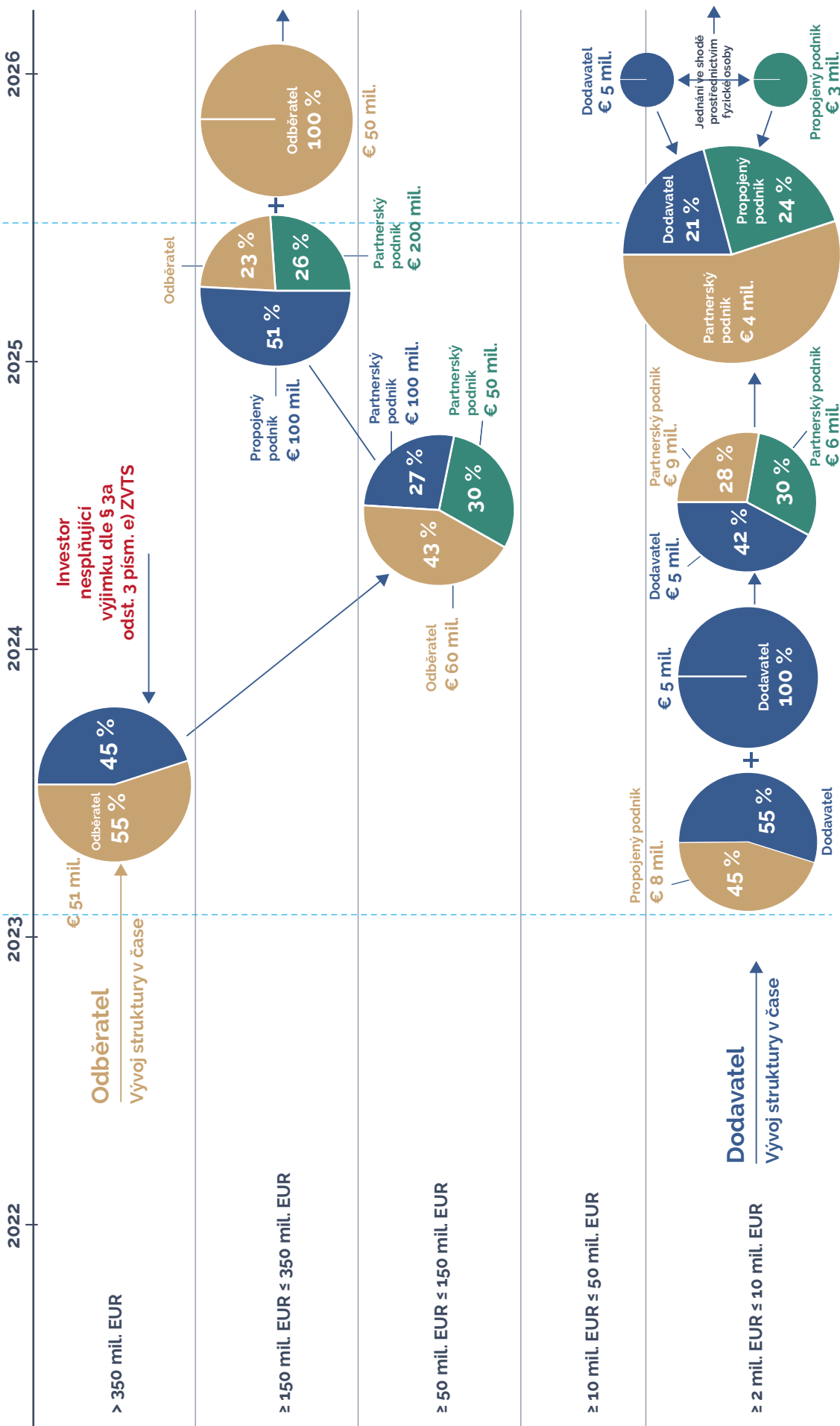

Schéma 9 Modelový příklad zařazení dodavatele a odběratele do obrátových pásem

Schéma 9 znázorňuje modelové zařazení jednoho dodavatele a jednoho odběratele, kteří se skládají z nezávislého podniku, nebo podniku a partnerského/propojeného podniku, do příslušného obrátového pásma v případě porušení ZVTS v době od února 2023 do dubna 2025 za situace, že ve sledovaném období došlo rovněž ke změně ve vlastnické struktuře odběratele a dodavatele.

Roční obrát posuzovaného dodavatele a odběratele v době trvání nekalé obchodní praktiky se stanoví na základě účetních závěrek k 31. 12. 2023, 31. 12. 2024 a k 31. 12. 2025.

Na základě zprávy o vztazích, uvedené ve výroční zprávě posuzovaného odběratele, účetní závěrky k 31. 12. 2023 a zápisů z hlasování na valné hromadě a představenstvu lze prokázat účast *investora* na řízení podniku. Investorem je obec se 100 tisíci obyvateli a rozpočtem > 10 milionů eur. Při výpočtu ročního obrátu posuzovaného odběratele se proto neuplatní výjimka podle § 3a odst. 3 písm. e) ZVTS a posuzovaný odběratel propojený s obcí bude zařazen do nejvyššího obrátového pásma.

Ze zprávy o vztazích a z účetní závěrky za rok 2024 vyplývá, že dva partnerské podniky mají podíl na základním kapitálu odběratele - jeden ve výši 27 % a druhý ve výši 30 %. Tyto dva partnerské podniky nepostupují ve shodě, proto se výše jejich obrátu přičte k výši obrátu odběratele pouze v proporční výši: $0,3 \cdot 50 + 0,27 \cdot 100 + 60 = 102$ mil. EUR.

Dále z účetní závěrky odběratele k 31. 12. 2025 (ze zprávy o vztazích) lze vyčíst, že v posuzovaném odběrateli uplatňuje rozhodující vliv na základě většinového podílu 51 % propojený podnik, kterým je ovládající osoba. Roční obrát propojeného podniku bude k ročnímu obrátu posuzovaného odběratele připočten ve výši 100 %. K ročnímu obrátu posuzovaného odběratele bude dále připočten roční obrát partnerského podniku ve výši 26 %.

Roční obrát odběratele pro rok 2025, který byl vypočten na základě účetní závěrky k 31. 12. 2025, činí $= 50 + 0,26 \cdot 200 + 100 = 202$ mil. EUR.

Dále je ze schématu patrné, že dodavatel v roce 2025 jedná ve shodě s propojeným podnikem prostřednictvím fyzické osoby při výkonu hlasovacích práv v partnerském podniku. K ročnímu obrátu posuzovaného dodavatele bude přičten obrát propojeného podniku a proporcionální výše obrátu partnerského podniku odpovídající účasti dodavatele a propojeného podniku na základním kapitálu partnerského podniku: $(0,21 + 0,24) \cdot 4 + 5 + 3 = 9,8$ mil. EUR.

Ze schématu je dále zřejmé, že posuzovaný odběratel byl v letech 2023 až 2025 ve vyšším obrátovém pásmu než jeho dodavatel, proto vůči němu disponuje VTS po celou dobu trvání nekalé obchodní praktiky.

Výpočet ročního obrátu aliancí

Ročním obrátem aliance dodavatelů nebo odběratelů se podle § 3a odst. 4 ZVTS rozumí součet ročních obrátů všech členů aliance. V souladu s § 3a odst. 3 písm. b) až d) se do ročního obrátu člena aliance zahrnují roční obráty partnerských a propojených podniků.

V případě **aliance bez právní subjektivity** se do výpočtu obrátu zahrnou roční obráty členů aliance včetně na ně navázaných partnerských a propojených podniků, viz schéma 10.

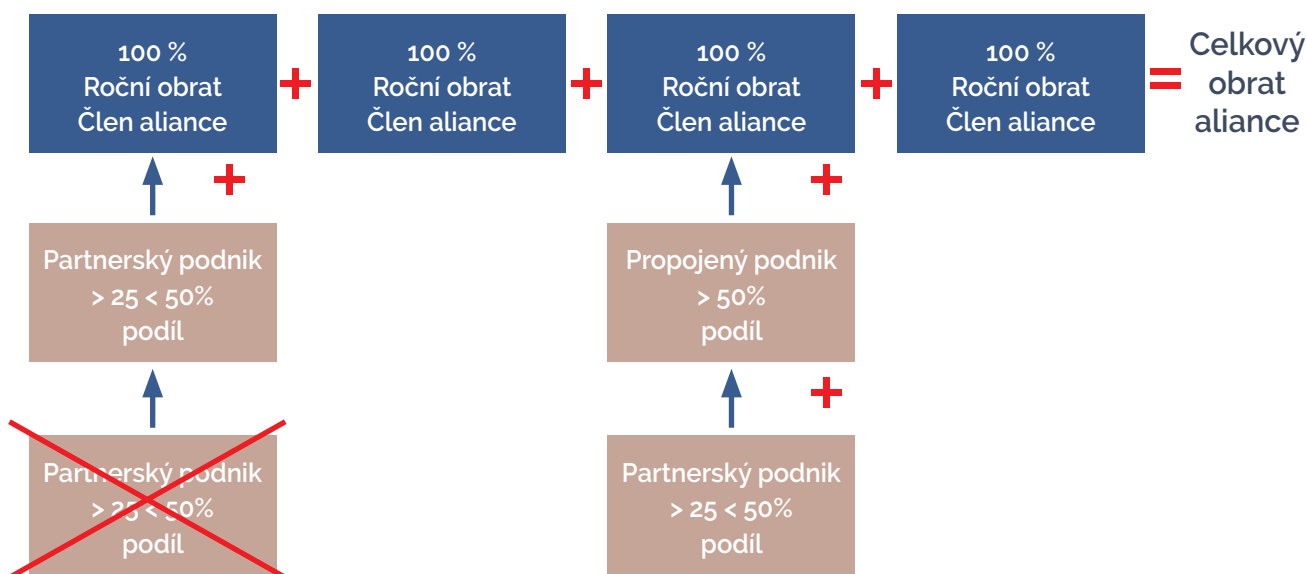

Schéma 10 Roční obrat aliance bez právní subjektivity

Roční obrat **aliance s právní subjektivitou** sestává z ročních obrátů členů aliance (včetně na ně navázaných partnerských a propojených podniků), ke kterým se přičte roční obrat aliance, viz schéma 11. Pro zamezení vícenásobného zahrnutí tržeb při výpočtu ročního obratu z důvodu toku výrobků, zboží a služeb v rámci obchodní korporace se využije konsolidovaný výkaz zisků a ztrát, nebo postupy obdobné metodám konsolidace.

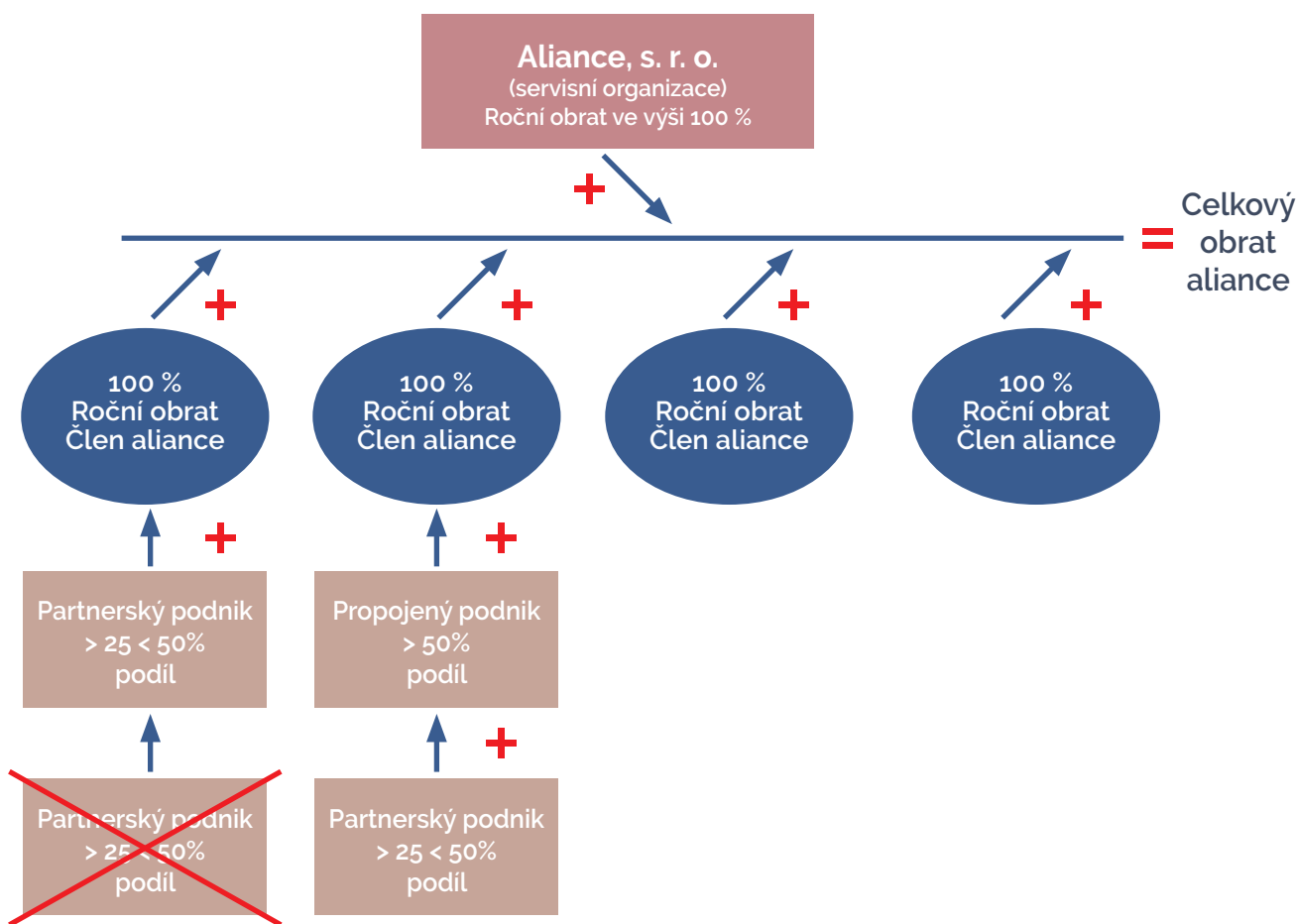

Schéma 11 Roční obrat aliance s právní subjektivitou

Doba trvání nekalé obchodní praktiky 2/2023 – 4/2025

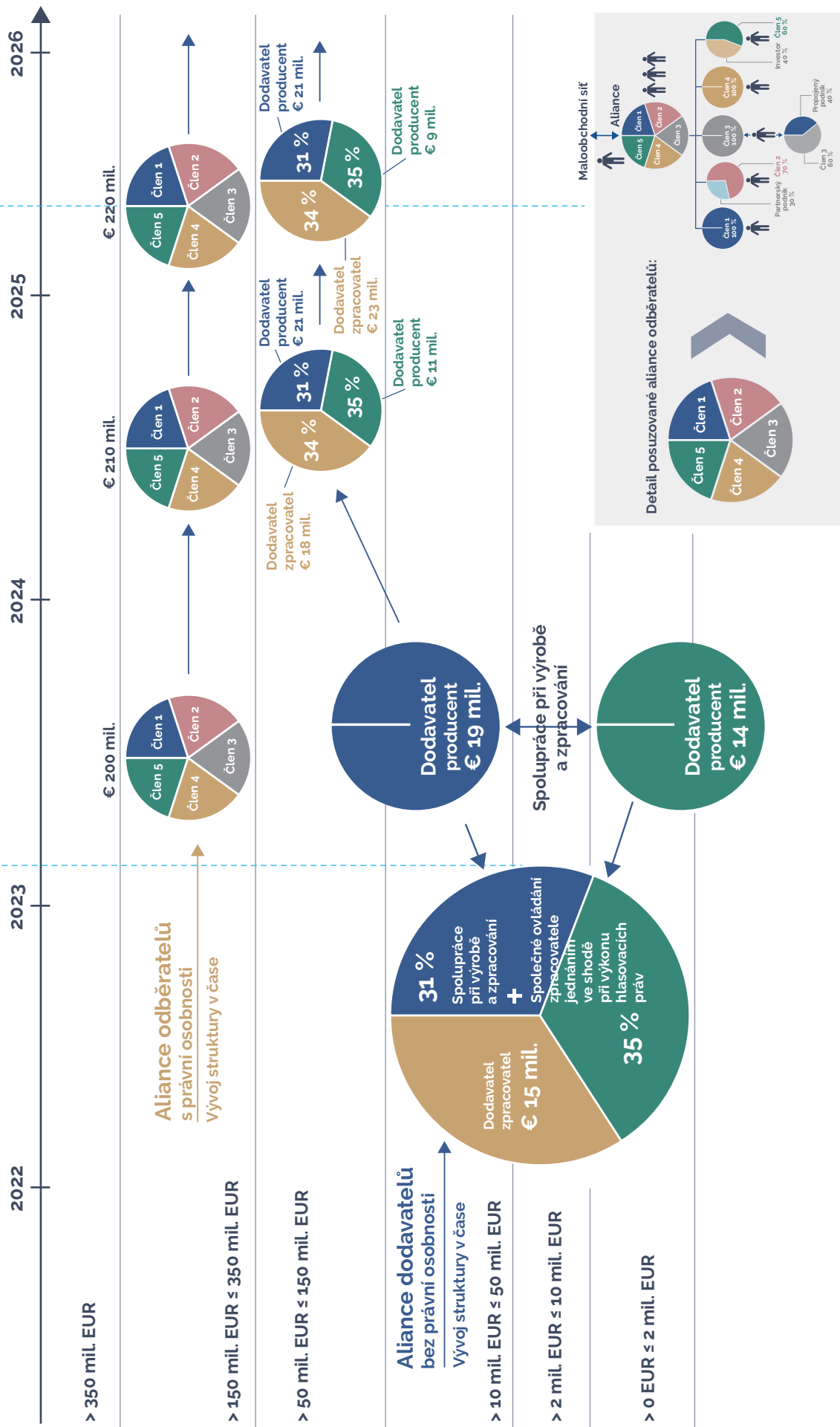

Schéma 12 Výpočet obrátu alianci dodavatelů a odběratelů

Schéma 12 znázorňuje model aliance dodavatelů bez právní osobnosti a aliance odběratelů s právní osobností (akciová společnost) a jejich zařazení do příslušného obrátového pásma v případě porušení ZVTS v době od února 2023 do dubna 2025 za situace, že ve sledovaném období nedocházelo ke změnám ve (vlastnické) struktuře aliance odběratele a dodavatele.

Alianci dodavatelů tvoří tři členové z nichž dva spolupracují při výrobě zemědělské produkce a jejím zpracování a společně ovládají třetího člena (zpracovatele zemědělské produkce) jednáním ve shodě při výkonu hlasovacích práv spojených s vlastnictvím jejich podílů ve zpracovateli. Zpracovatel zemědělské produkce poskytuje producentům služby v oblasti balení a logistiky.

Roční obrát aliance se podle § 3a odst. 4 ZVTS vypočte jako součet obrátů jednotlivých členů aliance; u posuzované aliance dodavatelů činí 48 milionů eur za rok 2023, 50 milionů eur za rok 2024 a 53 milionů eur za rok 2025.

U členů posuzované aliance dodavatelů nebyla prokázána existence dalších partnerských nebo propojených podniků prostřednictvím přímých nebo nepřímých skutečných majitelů.

Aliance odběratelů se skládá z pěti členů. Členové 1 a 4 představují nezávislý podnik. Člen 2 se skládá z podniku a partnerského podniku. U člena 3 se jedná o propojené podniky působící na stejném trhu. Člen 5 je spoluvlastněn investorem, který se nepodílí na řízení podniku a nemá v něm rozhodující vliv.

Podniky vykonávají své hospodářské činnosti na *stejném trhu* a vytvářejí alianci na základě společného ovládní akciové společnosti – aliance prosazováním rozhodujícího vlivu v alianci, tzn. uplatňováním většiny hlasovacích práv v akciové společnosti *jednáním ve shodě*.

Do tržní síly aliance se zahrnuje i partnerský podnik člena 2, propojený podnik člena 3 a propojený podnik aliance představovaný dceřinou společností aliance (maloobchodní síť), ve které má aliance 100% podíl na základním kapitálu.

Aliance zpracovává účetní závěrku ve formě *konsolidované účetní závěrky* (metoda plné konsolidace). Konsolidovaná účetní závěrka obsahuje roční obrát aliance a dceřného podniku (maloobchodní síť). Neobsahuje (duplicitně) roční obraty členů aliance.

Roční obrát posuzované aliance odběratelů se rovná součtu ročních obrátů členů aliance a aliance; činí 200 milionů eur k 31. 12. 2023, 210 milionů eur k 31. 12. 2024 a 220 milionů eur k 31. 12. 2025.

Protože roční obrát posuzované aliance odběratelů se po celé sledované období nachází ve vyšším obrátovém pásmu než obrát aliance dodavatelů, disponuje posuzovaná aliance odběratelů VTS vůči posuzované alianci dodavatelů v době trvání nekalé obchodní praktiky.

Významná tržní síla odběratele se posuzuje relativně, tj. podle výše obratu konkrétního odběratele a jeho dodavatele, kteří jsou účastníky konkrétního dodavatelsko-odběratelského vztahu. Před zjištěním obrátů se ověří vlastnická struktura posuzovaného odběratele a dodavatele a jeho možné propojení s jinými subjekty. Podle toho se odběratel, dodavatel nebo jejich aliance podřadí pod nezávislý, partnerský nebo propojený podnik; po tomto podřazení se provede kalkulace obrátů, zařadí se posuzované subjekty do jednoho z pěti obrátových pásem a učiní se závěr o existenci nebo absenci významné tržní síly. Při zjišťování těchto údajů se vychází primárně z rozhodných podkladových dokumentů.

Při výpočtu tržní síly se vychází z dosaženého obratu příslušného subjektu. Evropská komise požaduje zohlednění globálního postavení a vyjednávací síly podniku, proto je nezbytné zahrnout do ročního obratu odběratele/dodavatele nebo jejich aliancí nejen obrat generovaný z prodeje zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, ale z prodeje všech výrobků nebo z poskytování veškerých služeb. Dále je nutné započíst rovněž obraty propojených podniků a v proporcionální výši obraty partnerských podniků.

Pro zajištění vzájemné informovanosti a právní jistoty jsou podle § 3a odst. 14 ZVTS odběratelé a dodavatelé navzájem povinni poskytnout si na vyžádání druhé smluvní strany informaci o výši svého ročního obratu.

5. Přehled povinností odběratelů s významnou tržní silou

Tato kapitola popisuje základní povinnosti odběratele s významnou tržní silou ve vztahu s dodavatelem zemědělských produktů a potravinářských výrobků. Lze vydělit dvě základní kategorie takových povinností odběratele, a to jednak povinnost dodržovat písemnou formu a obsahové náležitosti smluv a dále povinnost vyvarovat se konkrétně vymezených nekalých obchodních praktik. Při nesplnění těchto povinností může být odběratel sankcionován pokutou až do výše 10 milionů korun nebo 10 % z čistého obrátu odběratele s významnou tržní silou za poslední ukončené účetní období v délce 12 měsíců; proto je vhodné věnovat jim zvláštní zřetel.

Forma a náležitosti smlouvy

Základní pravidla upravující náležitosti smluv a smluvních podmínek mezi dodavatelem a odběratelem s významnou tržní silou nově nalezneme v § 3b zákona o významné tržní síle. Taxativně jsou zde vymezeny povinné náležitosti smluv v odběratelsko-dodavatelských vztazích nad rámec úpravy v občanském zákoníku, jejichž cílem je zajistit transparentnost spolupráce mezi dodavatelem a odběratelem.

Vedle požadavku písemné formy smlouvy a nutnosti jejího uzavření před zahájením dodávek nebo zpracováním zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků anebo přijetím nebo poskytnutím souvisejících služeb jsou ve výše zmíněném ustanovení uvedeny obsahové náležitosti, které musí smlouvy obsahovat s ohledem na jejich předmět, a dále povinnost odběratele s významnou tržní silou dodavateli bezprostředně po uzavření smlouvy předat alespoň jedno její vyhotovení.

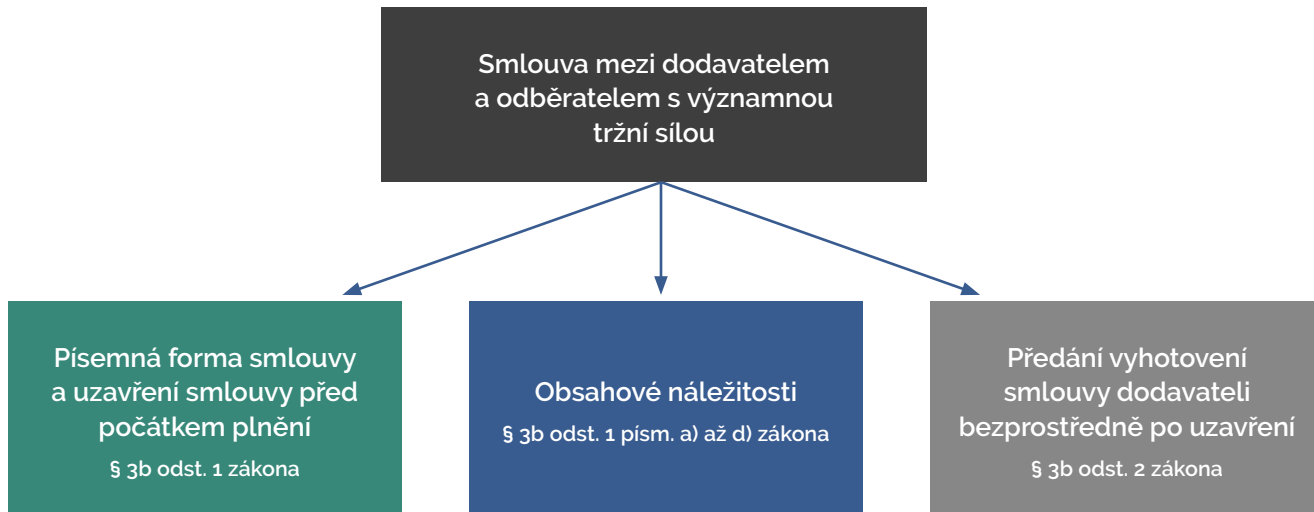

Schéma 13 Náležitosti smlouvy

Forma smlouvy

Stěžejním požadavkem české právní úpravy je obligatorní písemná forma smlouvy mezi dodavatelem a odběratelem s významnou tržní silou. Požadavek písemné formy smlouvy je v české právní úpravě zakotvený již déle než deset let. Tento institut přispěl k celkové kultivaci smluvních vztahů a osvědčil se i při dozorové činnosti prováděné Úřadem. Česká právní úprava jde daným požadavkem nad rámec unijního minimálního standardu, jelikož směrnice požadavek povinné písemné formy takto komplexně nestanoví (pouze určuje možnost vyžádat si písemné potvrzení podmínek smlouvy).

Protože zákon nestanovuje konkrétní způsob naplnění podmínky písemnosti, je třeba tento požadavek interpretovat v souladu s ustanovením § 561 a násl. občanského zákoníku, přičemž požadavek písemnosti je nezbytné vztáhnout na celý kontraktační proces. Povinnost písemné formy smlouvy je splněna tehdy, umožňuje-li forma smlouvy zachytit její obsah a zaručit věrohodnost původu a neporušenost obsahu smlouvy v čase. Předepsaný požadavek písemnosti tak není nutné naplnit výhradně listinnou formou, nýbrž i prostřednictvím použití jiných forem písemného zachycení textu, například využitím prostředků zajišťujících autenticitu a integritu textu, typicky formou elektronicky uzavíraných smluv.

Konkrétní formu písemného jednání je vhodné předem sjednat ve smlouvě.

Možnosti písemného uzavření smlouvy

- ➔ Listina s vlastnoručním podpisem jednatelky osoby.
- ➔ Faxová zpráva, je-li originální listina podepsána vlastnoručním podpisem.
- ➔ Datová zpráva dodaná do datové schránky.
- ➔ Elektronická zpráva zasláná prostřednictvím systému elektronické výměny informací nebo za pomoci certifikovaných služeb, jestliže je sjednáno užití postupů zaručujících věrohodnost původu a neporušenost obsahu.
- ➔ E-mailová zpráva, je-li podepsána:
 - ➔ elektronickým podpisem, jestliže jsou současně sjednána a přijata opatření zajišťující věrohodnost původu a neporušenost obsahu (například předem sjednaná e-mailová adresa s dostatečnou úrovní zabezpečení a zamezení přístupu jiným osobám);
 - ➔ zaručeným elektronickým podpisem;
 - ➔ zaručeným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu pro elektronický podpis;
 - ➔ kvalifikovaným elektronickým podpisem.

Schéma 14 Možnosti písemného uzavření smlouvy

Jak vyplývá ze schématu 14, písemná forma je ve smyslu § 562 občanského zákoníku zachována nejen v případě standardní listinné formy smlouvy, ale i v případě, že je právní jednání učiněno elektronickým prostředkem, který umožňuje zachycení obsahu a určení jednatelky osoby. Tato skutečnost reflektuje neustále se rozšiřující možnosti elektronické komunikace, která je pro další rozvoj přeshraničních transakcí na vnitřním trhu EU nesmírně důležitá a stále častěji v praxi využívána. Ostatně dne 19. září 2016 byl ve Sbírce zákonů publikován zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, a to jako reakce na přijetí nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES. Toto nařízení stanovilo zásadu, že elektronickému dokumentu nesmějí být upírány právní účinky na základě jeho elektronické podoby.

Dalším možným způsobem, jak naplnit zákonný požadavek písemné formy smlouvy, může být uzavření smlouvy elektronicky, například za pomoci certifikovaných služeb umožňujících elektronické podepisování dokumentů. Při uzavírání obchodní smlouvy elektronickým způsobem prostřednictvím elektronických nástrojů je využíváno prostého elektronického podpisu, přičemž celý proces podepisování dokumentu smluvními stranami je zaznamenán v protokolu připojeném k předmětné smlouvě. Věrohodnost původu a neporušenost obsahu je zajištěna certifikátem příslušné společnosti poskytující službu. Jinou možností je též systém EDI, potažmo obdobné systémy pro elektronickou výměnu dat. Tyto lze využít za předpokladu, že obě smluvní strany se na používání systému předem výslovně dohodnou. Podstatné je, aby si smluvní strany ujednaly konkrétní podmínky a vhodně, s přihlédnutím k technickým možnostem obou stran, nastavily pravidla vzájemné komunikace. Je nutné, aby obě strany měly stejnou úroveň znalostí týkajících se smluvních ujednání a aby tato ujednání splňovala povinné formální a obsahové náležitosti smlouvy.

Obsahové náležitosti

Zákon o významné tržní síle stanovuje v písmenech a) až d) ustanovení § 3b odst. 1 zákona obsahové náležitosti smlouvy mezi dodavatelem a odběratelem s významnou tržní silou. I tato ustanovení jsou oproti předchozí právní úpravě pozměněna. Některé dosavadní náležitosti byly ze zákona odstraněny (například garantovaná platnost kupní ceny), avšak jiné zase přibyly (odhad nákladů služeb).

Obsahové náležitosti

- ➔ Cena, výše slevy z ceny nebo způsob jejího určení, je-li poskytována, způsob úhrady ceny a lhůta splatnosti ceny, která nesmí být delší než 30 dnů ode dne doručení faktury.
- ➔ Jde-li o koupi, předmět koupě a určení jeho množství za stanovené období nebo určení množství jednotlivých dodávek předmětu koupě.
- ➔ Specifikace související služby, je-li ujednána, která je přijímána nebo poskytována, co do předmětu a rozsahu, včetně ceny za tuto službu nebo způsobu jejího určení, způsobu její úhrady, doby splatnosti a odhadu nákladů doplněného o podklad, na jehož základě k takovému odhadu odběratel s významnou tržní silou dospěl.
- ➔ Specifikace nákupní akce, je-li ujednána, odhadované množství zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, kterých se bude nákupní akce týkat včetně kupní ceny za tyto produkty nebo výrobky, a doba trvání nákupní akce.

Schéma 15 Obsahové náležitosti smlouvy

Případné vady formy smlouvy, absence obsahových náležitostí nebo nepředání vyhotovení smlouvy dodavateli nezakládá absolutní neplatnost nebo zdánlivost takového jednání. Případné důsledky na obchodně-právní vztah se posoudí podle obecné právní úpravy obsažené v občanském zákoníku. Zákon o významné tržní síle stanovuje veřejnoprávní důsledky za porušení zákonných povinností (odpovědnost za přestupky z porušení zákona). Konkrétními dopady do soukromoprávní sféry se zákon o významné tržní síle nezabývá. V případech nedodržení zákonného požadavku na formu smlouvy a náležitosti smlouvy je nutné vyvodit případné soukromoprávní důsledky podle příslušných ustanovení občanského zákoníku.

Nekalé obchodní praktiky

Transpoziční novela zákona o významné tržní síle přinesla v oblasti zakázaných praktik řadu změn. Jednou z nich bylo i zrušení generální klauzule zneužití významné tržní síly a zavedení tzv. *černého* a *šedého* seznamu nekalých obchodních praktik (z angl. *black and grey list*). Určitou výkladovou pomůcku pro tyto seznamy tvoří obecnější popis nekalých obchodních praktik zohledněný ve směrnici. Podle ní jde o *jednání, která se výrazně odchyľují od zásad poctivého obchodního styku, jsou v rozporu s dobrou vírou a poctivým jednáním a jsou jednostranně vnucena jedním obchodním partnerem druhému*. Vedle toho se může jednat o *praktiky (faktické jednání) nebo smluvní ujednání, jejichž prostřednictvím může silnější smluvní strana prosazovat neodůvodněný a nepřiměřený přenos hospodářského rizika*, anebo mohou vytvářet výraznou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi smluvních stran.

Zatímco seznam černých praktik obsahuje skutkové podstaty vyjádřené v § 4 odst. 2, seznam šedých praktik reflektuje jednání zakázaná podle odstavce 3 ustanovení § 4. Zákon tak rozeznává mezi:

- 1) praktikami, které jsou zakázány vždy bez výjimky, a
- 2) praktikami, které jsou zakázány, pokud nebyly splněny zákonem předvídané požadavky (tj. uzavření předchozí písemné dohody se stanovenými náležitostmi).

Seznam v § 4 odst. 2 zákona obsahuje výčet 22 zakázaných praktik, mezi něž patří velmi různá jednání naplňující některý aspekt shora uvedené obecné charakteristiky nekalé obchodní praktiky (například nepoctivost, neoprávněný přenos rizika apod.). Od 1. 1. 2023 zákon o významné tržní síle nevyžaduje u mnohých zakázaných praktik k naplnění zákonných předpokladů příslušné skutkové podstaty znak četnosti. Není proto třeba, aby došlo k zakázanému jednání (i) trvajícím po delší období nebo (ii) projevujícím se vůči více dodavatelům.

Seznam podmíněně zakázaných praktik v § 4 odst. 3 zákona obsahuje výčet jednání, která jsou zakázána za předpokladu, že odběratel s významnou tržní silou nesplní zákonem předvídaný požadavek, a to písemné sjednání před zahájením dodávek zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo před poskytnutím souvisejících služeb. Konkrétně se jedná o tři potenciálně nekalé obchodní praktiky. Na rozdíl od nekalých praktik uvedených v odst. 2 § 4 se jedná o služby, které samy o sobě nemusí představovat pro odběratelsko-dodavatelský vztah riziko či ohrožení. Nezřídka se jedná o služby, které mohou zvýšit efektivitu dodavatelsko-odběratelského řetězce a pro řadu dodavatelů mohou představovat hospodářský přínos. Tyto služby však musí být před zahájením dodávek zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo poskytnutím služeb řádně sjednány, a to v písemné formě.

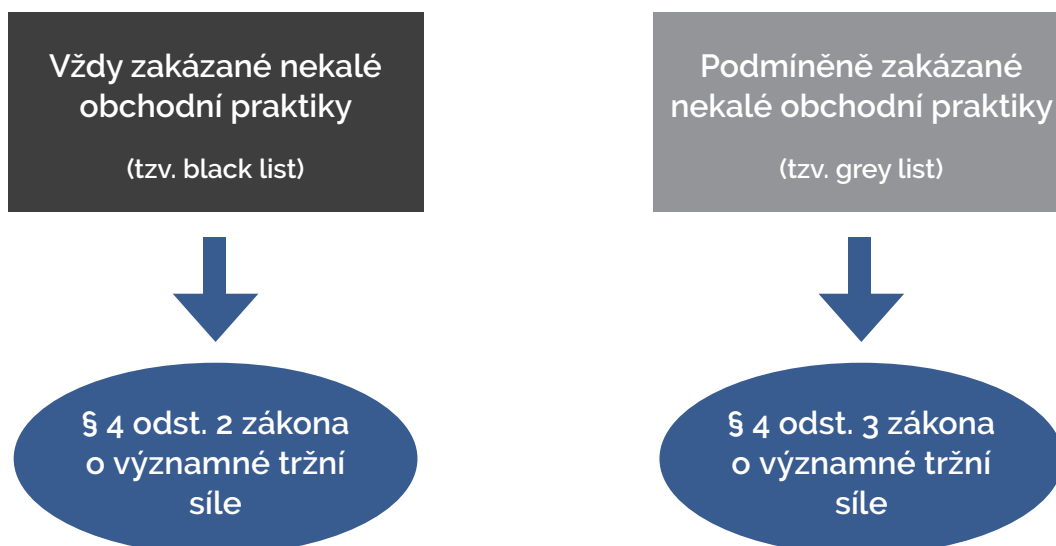

Schéma 16 Nekalé obchodní praktiky

Nekalé obchodní praktiky vázané na smlouvu a její náležitosti

Jak již bylo naznačeno výše, forma a náležitosti smlouvy jsou zcela nepochybně jedním z klíčových aspektů dodavatelskoodběratelských vztahů. Proto má hned několik skutkových podstat absolutně zakázaných nekalých obchodních praktik přímou souvislost se smlouvami a způsobem sjednání smluvních podmínek.

1. Odběratel s významnou tržní silou sjedná nebo uplatňuje **smluvní podmínky vytvářející výraznou nerovnováhu v právech a povinnostech** smluvních stran v neprospěch dodavatele [§ 4 odst. 2 písm. a) zákona].

Uvedená skutková podstata zakazuje odběratelům s významnou tržní silou sjednat nebo uplatnit smluvní podmínky, které vytvářejí výraznou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran, a to za předpokladu, že se jedná o vychýlení podstatné, seznatelné, postrádající objektivní odůvodnění, nebo takové, že by je průměrný dodavatel nepřijal ani ve vztahu s odběratelem, který významnou tržní silou nedisponuje. Rozhodné je zejména spravedlivé rozložení práv a povinností smluvních stran a sjednání podmínek, které nejsou pro dodavatele zatěžující. Jako příklad je možné uvést modelovou situaci, kdy je odběratel oprávněn jednostranně započíst pohledávku za odběratelem, respektive ji postoupit na třetí osobu, zastavit, popřípadě jinak zatížit, a to nezávisle na dodavateli. Dodavateli však taková práva přiznána nejsou a pro případ dispozice s pohledávkou je omezen souhlasem odběratele, případně smluvní pokutou za nedodržení uvedeného postupu.

2. Odběratel s významnou tržní silou uplatní nebo získá platbu, slevu nebo jiné plnění, jejichž výše, předmět a rozsah poskytovaného protiplnění za tuto platbu, slevu nebo jiné plnění **nebyly písemně sjednány před zahájením plnění¹¹**, ke kterým se platba, sleva nebo jiné plnění vztahuje nebo **nebylo za tuto platbu, slevu nebo jiné plnění poskytnuto přiměřené protiplnění** [§ 4 odst. 2 písm. b) zákona].

¹¹ Za plnění se považují dodávky nebo zpracování zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo poskytnutí souvisejících služeb.

Cílem této skutkové podstaty je vyjasnit různá bonusová a slevová schémata uplatněná odběratelem a zajistit dodavateli přiměřené protiplnění. Zapovídá uplatnění nebo získání jakékoliv platby, slevy či jiného plnění, jejichž výše, předmět a rozsah nebyly písemně sjednány před dodáním potravin nebo poskytnutím služeb, ke kterým se platba, sleva či jiné plnění vztahuje a rovněž zavazuje odběratele k transparentnímu sjednání každé ze smluvních podmínek, která znamená pro dodavatele plnění vůči odběrateli. Dále stanovuje, že plnění, které je za tuto platbu, slevu či jiné plnění poskytnuto, musí být přiměřené. Stran přiměřenosti plnění je rozhodná ekonomická hodnota a obvyklost hodnoty protiplnění, přičemž za přiměřené protiplnění lze považovat plnění, které bude v konečném důsledku výhodné pro obě smluvní strany a z hlediska své hodnoty bude alespoň rámcově odpovídat plnění druhé smluvní strany. Příkladem může být situace, kdy je dodavatel nucen využívat službu, aniž by ji poptával a aniž by z této služby získával konkrétní prospěch. Rovněž se mohou objevit situace, kdy bude dodavatel nucen nést veškeré náklady za nabízené služby, ačkoliv výhody z takových služeb bude čerpat primárně odběratel.

3. Odběratel s významnou tržní silou sjedná nebo uplatní **rozdílné smluvní podmínky** pro nákup nebo prodej zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo pro poskytování souvisejících služeb při srovnatelném plnění, a to bez spravedlivého důvodu [§ 4 odst. 2 písm. c) zákona].

Uvedená skutková podstata zakazuje nerovné zacházení s dodavateli bez legitimního důvodu. Zásadně tedy nelze sjednat nebo uplatnit rozdílné smluvní podmínky pro nákup nebo prodej zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků anebo pro poskytování služeb při srovnatelném plnění, aniž by k tomu měl odběratel s významnou tržní silou spravedlivý důvod. Cílem tohoto ustanovení je zabránit situacím, kdy odběratel nebude zacházet se všemi svými dodavateli rovným způsobem a bude účelově zvýhodňovat nebo naopak znevýhodňovat některé dodavatele. Příkladem takového jednání by mohla být situace, kdy odběratel váže cenu za konkrétní službu poskytovanou více dodavatelům na vzájemný obrat (například čím vyšší obrat, tím nižší cena za službu), kdy je zcela zřejmé, že obraty jednotlivých dodavatelů se mohou diametrálně lišit.

4. Odběratel s významnou tržní silou **svévolně změní smluvní podmínky** nákupu nebo prodeje zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků co do četnosti, způsobu, místa, načasování nebo množství jednotlivých dodávek, norem jakosti, platebních podmínek nebo cen nebo podmínek poskytovaných souvisejících služeb [§ 4 odst. 2 písm. d) zákona].

Uvedené ustanovení zapovídá svévolnou změnu smluvních podmínek ze strany odběratele s významnou tržní silou učiněnou bez dohody s dodavatelem, poněvadž takové jednání se dá hodnotit jako významný odklon od zásady *pacta sunt servanda*, která tvoří základní stavební kámen principu poctivosti. Svévole v tomto případě znamená prosazení vlastní vůle bez ohledu na vůli druhé strany, a to včetně možnosti jednostranného prosazení či uplatňování jednání mimo rámec původního obsahu a účelu smlouvy. Příkladem svévolného jednání může být situace, kdy odběratel jednostranně oznámí dodavateli, že smluvně dojednané ustanovení nebude z jeho strany nadále aplikováno, přičemž toto jednání povede k poškození práv druhé strany a odklonu od zavedené praxe stran.

5. Odběratel s významnou tržní silou **nedodrží písemnou formu** smlouvy nebo **nesjedná povinné náležitosti** smlouvy nebo **nepředá jedno vyhotovení** smlouvy dodavateli [§ 4 odst. 2 písm. f) zákona].

Uvedená skutková podstata se vztahuje k nesplnění povinností odběratele týkajících se transparentnosti a jednoznačnosti dohodnutých smluvních ujednání. Zákon nestanovuje, že by jednání, které trpí nedostatkem písemné formy, bylo absolutně neplatné. Stejně tak nelze tvrdit, že smlouva neobsahující určité povinné náležitosti by byla sama o sobě absolutně neplatná nebo zdánlivá. Zákon o významné tržní síle stanovuje pouze veřejnoprávní důsledky plynoucí z nedodržení požadavků zákona. Tímto důsledkem je odpovědnost za přestupek spočívající v nedodržení formy smlouvy, povinných obsahových náležitostí či procesní povinnosti po uzavření smlouvy. Příkladem může být situace, kdy odběratel sjedná s dodavatelem smlouvu o poskytování úplatných služeb, v níž však absentují některé náležitosti smlouvy o službách ve smyslu § 3b odst. 1 písm. c) zákona. Kvůli chybějícím náležitostem dodavatel není schopen přezkoumat, jestli mu je služba v odpovídajícím rozsahu a kvalitě skutečně ze strany odběratele poskytována.

6. Odběratel s významnou tržní silou **zruší objednávku** zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků **podléhajících rychlé zkáze v době kratší než 30 dnů předem dnem jejich dodání** [§ 4 odst. 2 písm. o) zákona].

Smyslem tohoto ustanovení je vyloučit jednání odběratele s významnou tržní silou spočívající v přenesení všech rizik souvisejících s neprodáním dříve objednaných produktů nebo výrobků podléhajících rychlé zkáze (například masa, mléčných výrobků apod.) na dodavatele, který bude nucen nést případné negativní důsledky takového jednostranného kroku odběratele ve své majetkové sféře, neboť nebude schopen nalézt v tak krátkém časovém horizontu alternativní a adekvátní odbyt těchto rychle se kazících produktů a výrobků.

Další zakázané nekalé obchodní praktiky

Jak již bylo uvedeno výše, zákon dělí nekalé obchodní praktiky do dvou seznamů v závislosti na tom, zda jde o praktiky zakázané vždy, anebo jen za určitých okolností (nesplnění *ex ante* písemného sjednání ve smyslu § 3b zákona). Vedle případů nekalých obchodních praktik spojených se smlouvou jsou zákonem zakázány další praktiky. Jejich rozbor je uveden níže v dalších odstavcích této kapitoly.

a) Praktiky z černého seznamu

1. Odběratel s významnou tržní silou **váže udělení souhlasu** s uzavřením smlouvy o nákupu nebo prodeji zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo poskytnutím souvisejících služeb podmínkou odběru dalšího plnění [§ 4 odst. 2 písm. e) zákona].

V praxi nejčastěji půjde o praktiky společností, které v postavení odběratele s významnou tržní silou budou souhlas s uzavřením rámcové smlouvy o dodávkách zboží vázat na podmínku uzavření další smlouvy, zpravidla o poskytnutí určitých úplatných služeb dodavateli, které by dodavatel jinak sám nepožadoval.

2. Odběratel s významnou tržní silou **vyžaduje** po dodavateli **platbu nebo jiné plnění**, které s nákupem nebo prodejem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo s poskytováním souvisejících služeb **nesouvisí** nebo které je nepřiměřené hodnotě poskytnutých služeb [§ 4 odst. 2 písm. g) zákona].

Pointou skutkové podstaty je regulace případů, kdy je ze strany odběratele vyžadována platba či jiné plnění zejména za služby, které nemají bezprostřední materiální souvislost s určitým nákupem a prodejem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků. Příkladem ozřejmujícím tuto praktiku může být jednání společnosti A, která se dožaduje v rámci vzájemných dobrých vztahů příspěvku po svém dodavateli, společnosti B, na celkovou prezentaci výrobků pod privátní značkou odběratele. Vzhledem k tomu, že tato služba nemá bezprostřední materiální souvislost s nákupem a prodejem zemědělských produktů dodávaných společností B, nelze ji ze strany odběratele uplatnit.

3. Odběratel s významnou tržní silou **hrozí** nebo **uplatňuje odvetná opatření** vůči dodavateli, který využívá svá smluvní nebo zákonná práva [§ 4 odst. 2 písm. h) zákona].

Odvetná opatření je třeba hodnotit v širším kontextu obchodní spolupráce. Už samotné slovo „odvetná“ naznačuje, že by mělo jít o reakci odběratele na předchozí jednání dodavatele. Typicky může jít o jednání společnosti A, která se jakožto odběratel s významnou tržní silou rozhodne zásadně snížit objem objednávek v reakci na spolupráci společnosti B s Úřadem. Naopak nebude-li předmětné jednání odběratele koncipováno jako odvěta, znaky této skutkové podstaty naplňovat již nebude.

4. Odběratel s významnou tržní silou **neoprávněně získá, využije** nebo **zpřístupní obchodní tajemství** dodavatele [§ 4 odst. 2 písm. i) zákona].

Obchodním tajemstvím jsou ve smyslu § 504 občanského zákoníku konkurenčně významné, určitelné, ocenitelné a v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné skutečnosti, které souvisejí se závodem a jejich vlastníky zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení. Příkladem této skutkové podstaty může být jednání, kdy odběratel v rámci provádění auditu kvality u dodavatele získá informace o utajované receptuře konkrétního známého výrobku a následně vytvoří produkt pod svou privátní značkou s obdobnou recepturou. Jeho prodejem za výrazně nižší cenu pak vytlačí původního dodavatele z trhu.

5. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** cenovou podmínku, v jejímž důsledku nebude daňový doklad **obsahovat konečnou výši** ceny za nákup nebo prodej zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo poskytnutí souvisejících služeb po započtení veškerých sjednaných slev s výjimkou předem sjednaných množstevních slev [§ 4 odst. 2 písm. j) zákona].

Předmětné jednání zpravidla dopadá na ujednání ve smlouvách, která by dovolila zpětně manipulovat s konečnou cenou zboží či služeb. Může ale jít i o samotné faktické počínání ve smyslu uplatnění dodatečné slevy společností A, coby odběratele s významnou tržní silou, vůči dodavateli, společnosti B. Pokud nicméně daňový doklad neobsahuje konečnou cenu v důsledku předem sjednané množstevní slevy, je dodatečná změna ceny zboží v závislosti na výsledku vzájemného obchodování zásadně možná.

6. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní delší lhůtu splatnosti** kupní ceny za nákup nebo prodej zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, nežli připouští § 3b odst. 1 písm. a) zákona [§ 4 odst. 2 písm. k) zákona].

Příkladem naplnění této skutkové podstaty nekalých obchodních praktik může být jednání odběratele, který sice ve smlouvách s dodavatelem má řádně dojednanou lhůtu splatnosti v délce nejvýše 30 dnů ode dne doručení faktury, ale soustavně platí za zboží pozdě, tedy až po splatnosti. Pozdní platby odběratelů představují na evropské úrovni vůbec nejčastější nekalou obchodní praktiku.

7. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** v reakci na **sankci** uloženou dozorovým orgánem po dodavateli **náhradu**, aniž by ji dodavatel zapříčinil porušením své povinnosti [§ 4 odst. 2 písm. l) zákona].

Toto jednání lze znázornit na příkladu odběratele, společnosti Y, které byla Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí uložena pokuta za nevhodné skladování čerstvých potravin na maloobchodní prodejně. Na přestupku dodavatel potravin, společnost Z, nemá žádnou vinu, nemůže být tedy vyzván odběratelem k náhradě uložené sankce. Pokud by však pokuta byla uložena za nedodržení kvalitativních parametrů výrobku, které měl dle smlouvy zajistit dodavatel, je možné po něm náhradu uložené sankce formou regresu vyžadovat.

8. Odběratel s významnou tržní silou nebo jím pověřená osoba **provádí audit** nebo **jinou formu kontroly** dodavatele včetně požadování rozborů zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků na náklady dodavatele [§ 4 odst. 2 písm. m) zákona].

Tato skutková podstata nemá zakazovat samotné sjednání možnosti auditu či jiné formy kontroly dodavatele, ale pouze jeho následné provedení na náklady dodavatele. Cílem zde není vyloučení možnosti kontroly dodavatele ze strany odběratele, ale jen vyloučení provádění kontroly na náklady dodavatele. Pokud tedy například bude kontrolu provádět na základě dohody stran auditní společnost na náklady maloobchodního prodejce coby odběratele, nebude dané jednání vůči dodavateli nekalou obchodní praktikou.

9. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** platbu nebo jiné plnění **za zhoršení jakosti** nebo **za ztrátu** zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, která nebyla způsobena porušením povinnosti dodavatele, a to poté, co převzal zemědělský produkt nebo potravinářský výrobek anebo na něj přešlo vlastnické právo k zemědělskému produktu nebo potravinářskému výrobku [§ 4 odst. 2 písm. n) zákona].

Zákon zde zakazuje neodůvodněný a nepřiměřený přenos hospodářského rizika na dodavatele v situacích, kdy toto riziko mají spravedlivě nést odběratelé. Běžně se dané ustanovení může projevit například ve speciálních ujednáních o záruce a odpovědnosti z vad v rámcových smlouvách (popřípadě v obchodních podmínkách) mezi odběratelem a dodavatelem, z nichž lze vyvodit povinnost k takovému plnění. Smyslem ustanovení je reflektovat skutečnost, že po pozbytí výrobku ze své držby již není v moci dodavatele nastatou škodní událost ovlivnit, čímž nelze po dodavateli požadovat, aby se podílel na sanaci negativního následku, jenž byl způsoben zaviněním odběratele.

10. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** vůči dodavateli **náhradu** nákladů spojených s prošetřením **stížnosti spotřebitele** týkající se zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, aniž by se dodavatel dopustil pochybení [§ 4 odst. 2 písm. p) zákona].

Jako příklad lze uvést následující situaci: Mezi společnostmi A, která je odběratelem s významnou tržní silou, a společností B (dodavatelem) je smluvně zakotvena doložka ukládající dodavateli absolutní povinnost uhradit náklady odběratele vzniklé v souvislosti s případnou stížností spotřebitele. Odběratel na jeho základě při řešení stížnosti spotřebitele využije nákladné právní služby pro odpověď spotřebiteli a k tomu zadá posudek znalecké laboratoři, přičemž tyto náklady následně dá k úhradě dodavateli.

11. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** právo **na vrácení** nakoupených zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků bez toho, aniž by za neprodané zemědělské produkty nebo potravinářské výrobky nebo za jejich odstranění zaplatil [§ 4 odst. 2 písm. q) zákona].

Podle aktuální právní úpravy lze právo na vrácení produktů sjednat, avšak tento přenos rizika na dodavatele musí být dodavateli plně kompenzován. Sjednání nebo uplatnění práva na vrácení zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků tedy není nekalou obchodní praktikou, pokud je vrácení spojeno s adekvátní platbou odběratele na odstranění či druhotné využití tohoto zboží. Dohodne-li se proto například obchodní řetězec s dodavatelem pečiva na zpětném vrácení tohoto druhu zboží, je nezbytné, aby byla současně sjednána také přiměřená platba odběratele kompenzující tento přenos rizika. Výše úplaty se v takovém případě určí s ohledem na možnost druhotného využití a pokrytí nákladů na zpracování.

12. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** platbu nebo jiné plnění **za uvedení** zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků do prodeje, jejich **skladování, zařazení do nabídky nebo dodání na trh** [§ 4 odst. 2 písm. r) zákona].

Skutková podstata reguluje zejména tzv. zalistovací poplatky, jimž reálně neodpovídá žádné protiplnění. O zalistovací poplatek nicméně nepůjde v situaci, kdy odběratel s významnou tržní silou již dodavateli za danou platbu poskytuje nějakou reálnou protislužbu. Nezbytné je též rozlišovat mezi dodáním na trh a uvedením do prodeje. Dodání na trh je vhodné interpretovat spolu s pojmy skladování a zařazení do nabídky, tedy v kontextu situací, kdy například maloobchodní prodejce potravin vystaví zboží v regálu, aby si jej zákazník mohl koupit. Oproti tomu uvedení na trh představuje konglomerát činností skládající se například z reklamy zboží, marketingových studií nebo plánů.

13. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** platbu nebo jiné plnění **za stavební nebo technologickou úpravu prostor pro prodej** zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků [§ 4 odst. 2 písm. s) zákona].

Podle některých indicií z médií vyžadovali někteří obchodníci v minulosti po dodavatelích například platby za remodelaci svých vlastních prodejen. Prodejny tím pádem dostaly moderní design a došlo tím ke zhodnocení majetku odběratele. Je logické, že pokud odběratel zhodnocuje vlastní majetek, nemůže poctivě žádat o příspěvek na tyto úpravy od dodavatele.

14. Odběratel s významnou tržní silou **uvede nepravdivý údaj** země nebo místa původu zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo **nepravdivě označí** zemi nebo místo původu jedné nebo více složek zemědělského produktu nebo potravinářského výrobku, které tvoří více než 50 % tohoto produktu nebo výrobku [§ 4 odst. 2 písm. t) zákona].

Nekalé obchodní praktiky podle tohoto písmene se může dopustit odběratel s významnou tržní silou, který při prodeji neuvede pravdivý údaj o zemi původu daného zboží a tímto jednáním poškodí (i) dodavatele, o jehož zboží se jedná, anebo (ii) ostatní dodavatele téhož zboží. Jako názorný příklad může sloužit prodej ovoce odběratelem s významnou tržní silou, který by tvrdil, že se jedná o českou produkci, přičemž prodávané ovoce by bylo ve skutečnosti vypěstováno v jiné zemi s menšími náklady na produkci, s čímž by byla také následně spojena i nižší prodejní cena. Poškození takovým jednáním by tak mohli být dodavatelé ovoce vypěstovaného v České republice, protože by fakticky nemohli nízké prodejní ceně konkurovat. Ani skutečnost, že se odběratel dopustil přestupku vinou chybné informace od dodavatele, ho nezbujuje odpovědnosti za přestupek.

15. Odběratel s významnou tržní silou **požaduje** po dodavateli zcela nebo alespoň zčásti úhradu **nákladů na poskytnuté slevy** na zemědělské produkty nebo potravinářské výrobky prodávané odběratelem v rámci propagační akce, pokud před zahájením propagační akce nebylo upřesněno období a uvedeno předpokládané množství výrobků, které budou objednány se slevou [§ 4 odst. 2 písm. u) zákona].

Toto ustanovení se váže na obsahové náležitosti nákupní akce uvedené v § 3b odst. 1 písm. d) zákona. Odůvodněním skutkové podstaty je ochrana dodavatelů, kteří musí s konkrétní akcí, která má vliv na jejich smluvní práva a povinnosti, souhlasit a rovněž musí vědět, kdy akce potrvá, kolik zboží bude přibližně odebráno a jaké náklady akce ponесou. Pouze po včasné splnění ujednání o všech náležitostech nákupní akce lze na dodavateli požadovat kupní cenu v rámci akce, která zpravidla bývá oproti běžné ceně nižší. K uvádění předpokládaného množství výrobků stojí za to podotknout, že by se mělo jednat o kvalifikovaný odhad vycházející z objektivních zkušeností odběratele s podobnými akcemi. Nejsou-li podmínky pro konání nákupní akce splněny, odběratel nemůže požadovat, aby dodavatel nesl náklady této akce.

16. Odběratel s významnou tržní silou **podmiňuje** dodávky **využitím služeb třetí strany**, jejichž podmínky a cenu stanoví odběratel [§ 4 odst. 2 písm. v) zákona].

Tato skutková podstata cílí na zajištění autonomie vůle dodavatele při rozhodování, zda si sjedná určité služby. Dotýká se situace, kdy do vztahu mezi dodavatelem a odběratelem vstupuje třetí subjekt v podobě určité servisní společnosti. Aby mohl dodavatel prodávat své zboží odběrateli, je nucen sjednat si u této třetí osoby určité úplatné služby, které však pro realizaci obchodního vztahu nejsou nezbytné. Jde tak o specifickou verzi vázaných služeb, které však neposkytuje odběratel sám, ale jejím poskytováním je pověřena třetí strana. Pokud bez jejího zapojení odběratel odmítá s dodavatelem spolupracovat, může se dopustit nekalé obchodní praktiky.

b) Praktiky ze šedého seznamu (zakázány jen podmíněně)

1. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** platbu nebo jiné plnění na celkovou nebo částečnou **úhradu nákladů na slevu** zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků prodávaných odběratelem v rámci propagace [§ 4 odst. 3 písm. a) zákona].

Tuto praktiku lze chápat jako určitou nadstavbu skutkové podstaty uvedené v § 4 odst. 2 písm. u) zákona o významné tržní síle. Ze zákona vyplývá, že dané jednání odběratele bude přestupkem podle § 4 odst. 3 písm. a) zákona pouze za předpokladu, že ujednání o propagaci nebude předem stranami konkrétně vyjádřeno v písemné formě, tedy jinými slovy, nebudou splněny požadavky podle § 3b zákona. Jako příklad můžeme uvést situaci mezi společnostmi A (odběratelem s významnou tržní silou) a společností B (dodavatelem), jež si pouze ústně sjednaly, že náklady propagačních akcí včetně povinných náležitostí akce hradí dodavatel. Takové jednání bude považováno za nekalé, neboť odběratel měl zajistit, aby byla propagace řádně sjednána. Naopak pokud jsou všechny náležitosti propagace splněny v písemné formě, takové jednání nelze považovat za zakázané.

2. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** platbu nebo jiné plnění za jím **poskytnutou reklamu** na zemědělské produkty nebo potravinářské výrobky dodavatele [§ 4 odst. 3 písm. b) zákona].

Reklama není zákonem o významné tržní síle definovaný pojem. Jedná se však zásadně o službu, za jejíž poskytnutí si odběratel s významnou tržní silou může naúčtovat plnění. Avšak pouze za podmínky, že je taková služba předem písemně sjednána, tj. existuje jasná shoda smluvních stran zejména na jejím obsahu a ceně. Charakterizovat ji přitom lze jako komponentu či součást marketingu cílícího na zvýšení prodeje zboží. Nástrojem reklamy může být mj. i určité vybavení prodejny, které slouží k propagaci výrobků. Sjednají-li si obchodní partneři, jejichž vztah podléhá režimu zákona o významné tržní síle, platbu za službu, jež do popisované kategorie spadá, popřípadě ji uplatní, aniž by to bylo písemně smlouveno, bude předmětné jednání nutné klasifikovat jako nekalou obchodní praktiku bez ohledu, jestli má daná forma reklamy oboustranný přínos, anebo nikoliv.

3. Odběratel s významnou tržní silou **sjedná** nebo **uplatní** platbu nebo jiné plnění **za pracovníky zajišťující úpravu prostor** pro prodej zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků [§ 4 odst. 3 písm. c) zákona].

Některé typy zboží mohou vyžadovat speciální péči při jejich prodeji. Proto zákon zcela nezakazuje, aby odběratel požadoval plnění za pracovníky, kteří zajišťují úpravu jeho prodejních prostor. I zde je však podmínkou dovolenosti jednoznačné sjednání této služby v písemné formě, a to před poskytnutím této služby. I na toto plnění dodavatele vůči odběrateli se však vztahují ostatní ustanovení zákona, tj. zejména by mělo jít o plnění, které je přiměřené a přímo souvisí se zemědělskými produkty a potravinářskými výrobky.

6. Služby související s nákupem a prodejem zemědělských a potravinářských produktů

Podle § 3b odst. 1 písm. c) ZVTS **smlouva mezi odběratelem s významnou tržní silou a dodavatelem**, jejímž předmětem je nákup, prodej, zpracování nebo distribuce zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo **příjem** nebo **poskytování souvisejících služeb** anebo zprostředkování některé z těchto činností, vyžaduje písemnou formu, musí být uzavřena před zahájením dodávek nebo zpracováním zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků anebo přijetím nebo poskytnutím souvisejících služeb a musí obsahovat také **specifikaci související služby, je-li ujednána**, která je **přijímána nebo poskytována**, co do **předmětu a rozsahu, včetně ceny** za tuto službu nebo způsobu jejího určení, způsobu její úhrady, doby splatnosti a **odhadu nákladů a podklad**, na jehož základě k takovému odhadu odběratel s významnou tržní silou dospěl.

Na služby související s prodejem zemědělských produktů a potravinářských výrobků (dále též „**související služby**“) jsou podle zákona kladeny poměrně přísné požadavky, a to jak z hlediska jejich formálního vymezení v písemné smlouvě, tak i z hlediska skutečné povahy těchto služeb. Tyto zákonné požadavky mají zajistit oboustrannou výhodnost přijímání a poskytování těchto služeb dodavateli a odběrateli.

ZVTS neobsahuje legální definici souvisejících služeb. Z důvodové zprávy k novele ZVTS provedené zákonem č. 50/2016 Sb. a z jednotlivých ustanovení ZVTS vztahujícím se ke službám lze dovodit jednak **dobrovolnost** sjednání a poskytování souvisejících služeb a plateb za ně a dále znaky determinující povahu těchto služeb a předpoklady jejich poskytování.

Důvodová zpráva k zákonu č. 50/2016 Sb. (PSP tisk 444/0, VII. volební období) uvádí, že: „**Službou s nákupem nebo prodejem potravin související se rozumí služba poskytovaná nebo přijímaná pouze mezi odběratelem a dodavatelem, která úzce souvisí s prodejem nebo nákupem potravin jako takovým**, například platby za reklamu, kterou poskytuje odběratel dodavateli, od kterého nakupuje potraviny. Pod pojem služby nespadá dodávka elektřiny, vody, tepla, platba nájemného a další služby nesouvisející se samotnou dodávkou potravin, ale s provozovnou, jejím vybavením atd. (v konkrétní provozovně se může prodávat cokoli jiného, ale bez vody, tepla, světla by provozovna fungovat nemohla)“.

Z uvedené citace je zřejmé, že související služba

- (i) musí **přímo souviset s konkrétním prodejem** zemědělských výrobků nebo potravinářských produktů a
- (ii) k jejímu přijímání nebo poskytování může docházet **pouze mezi odběratelem nebo dodavatelem** – povaha poskytovatele nebo dodavatele je ale v daném případě dána tím, že služba přímo souvisí s konkrétním prodejem zemědělských výrobků nebo potravinářských produktů.

Z § 4 odst. 2 písm. b), c) a g) zákona lze dále dovodit

- (iii) **přiměřenost plnění** za poskytnutí souvisejících služeb;
- (iv) povinnost odběratele **nediskriminovat dodavatele** při sjednání nebo uplatnění smluvních podmínek pro poskytování souvisejících služeb.

Zákon o významné tržní síle explicitně nestanoví, jaké služby lze považovat za služby, které mají **bezprostřední materiální souvislost** s nákupem nebo prodejem zemědělských výrobků nebo potravinářských produktů. Zcela nápomocna v této oblasti není ani směrnice, neboť sama neuvádí výčet takových služeb. Úřad má za to, že související služba může být poskytována obousměrně, tzn. jak odběratelem, tak i dodavatelem.

Souvislost s konkrétní obchodní transakcí je dle Úřadu nutné hodnotit **materiálně** – není rozhodující, že služba je formálně poskytována v souvislosti s určitou konkrétní transakcí, ale je nutné zohlednit rovněž reálnou povahu poskytované služby, a to i podle obchodních zvyklostí či podle obvyklosti poskytování služby v rámci určitého odvětví.

Z důvodové zprávy a z jednotlivých ustanovení o poskytování souvisejících služeb lze dle Úřadu dále dovodit, že kritériem pro zákonodárce byl také **prospěch** související služby především **pro dodavatele**.

Je zřejmé, že v případě poskytovatele služby se musí jednat o **službu, ke které je v první řadě oprávněn**, rozumí se k jejímu specializovanému poskytování.

Při současné právní úpravě obvykle nelze vždy dovodit **nezbytnost** poskytování veškerých souvisejících služeb pro nákup, prodej, zpracování nebo distribuci zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, a to ani v případě, že by o tom formálně rozhodl odběratel nebo dodavatel. Za související službu lze dle Úřadu považovat i službu, která není jen nezbytná a nutná pro konkrétní transakci, ale i **potřebná**.

Společným rysem souvisejících služeb s nákupem nebo prodejem je jejich

(v) **nezbytnost** nebo **potřebnost**.

V posuzované věci je jako **pomocné kritérium** k dispozici rovněž národní i evropská **rozhodovací praxe** týkající se **uplatnění DPH**. Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „SDEU“) dospěl ve věci Komise v. Německo ohledně snížené sazby DPH k obecnému závěru, že k cílům unijní právní úpravy patří vytvoření systému výběru DPH, který bude plně založen na zásadě daňové neutrality. Podle této zásady nesmí být s podobnými službami a zbožím zacházeno z hlediska DPH odlišně, přičemž tyto musí na území každého členského státu nést stejné daňové zatížení. Brání také tomu, aby se srovnatelným zbožím a se srovnatelnými hospodářskými operacemi, které se v důsledku toho nachází v soutěžním vztahu k jiným operacím, bylo zacházeno s ohledem na DPH rozdílně. SDEU dospěl ve věci k závěru, že uplatňování jiné sazby DPH bylo v rozporu s deklarovanou zásadou daňové neutrality. Na základě výše uvedeného je zřejmé, že je třeba pečlivě zvažovat, jaké služby jsou při nákupu, prodeji, zpracování nebo distribuci zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků službami úzce souvisejícími (obdobně podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 9. 2019, čj. 8 Afs 265/2017-55).

Ustanovení § 3b dále rozvíjí speciální ustanovení o černých praktikách. Podle § 4 odst. 2 písm. g) je nekalou obchodní praktikou **vyžadování platby nebo jiného plnění**, které **nesouvisí s nákupem nebo prodejem** zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků nebo s poskytováním souvisejících služeb **nebo které jsou nepřiměřené hodnotě poskytnutých služeb**.

Směrnice zakazuje vyžadování plateb od dodavatele, které nesouvisí s prodejem produktů. Směrnice blíže neuvádí charakter těchto plateb, respektive služeb, za které byly platby poskytnuty. Jako příklad plateb souvisejících s prodejem zmiňuje například platby za propagaci, uvádění výrobků na trh nebo zařazení produktů do nabídky; jedná se o plnění, která byla převzata do definice služeb, a tím byla současně provedena v zákoně. Mělo by se vždy jednat o platby, které souvisí s konkrétním prodejem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků.

Z tohoto ustanovení směrnice by se dalo dovodit, že v sobě zahrnuje i platby za plnění, respektive „služby“, které nemají bezprostřední materiální souvislost s nákupem a prodejem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků bez ohledu, jestli byly ve smlouvě sjednány nebo poskytnuty, či nikoliv.

Komise ve svých odpovědích tuto problematiku v obecné rovině neřeší a dané ustanovení vykládá tak, že se týká vyžadování plateb, za které nebyl poskytnut žádný servis. V konkrétních případech se ale vyjádřila negativně k podřazení určitých praktik pod toto ustanovení. Jednalo se například o (i) dodavatelско-odběratelské financování (spočívající v tom, že odběratel zaplatí prodávajícímu dříve, než bylo sjednáno, za což si ale může strhnout podíl z fakturované částky) nebo o (ii) tzv. dodatečné platby vyžadované odběratelem (tzv. „contact bonuses“, které spočívají v tom, že když odběratel znovu prodává zboží dodavatele dalším zákazníkům, obdrží od dodavatele bonus). Je ale třeba zdůraznit, že sama Komise ve svých odpovědích na dotazy členských států deklaruje, že názor SDEU může být odlišný.

Výjimku zde tvoří tzv. šedé praktiky podle směrnice nebo podle ZVTS. **Jejich dovolenost je totiž vázána na předchozí jasné a jednoznačné sjednání ve smlouvě o dodávkách nebo v následné dohodě mezi dodavatelem a kupujícím** a mezi něž patří například: *propagace (angl. promotion)* – tato služba je chápána jako činnost často spojená s akčními nebo množstevními slevami s cílem zvýšit prodej konkrétního produktu, *reklama (angl. advertising)* – tato služba je chápána jako dílčí prvek nebo samostatná složka širšího pojmu marketing. Podstatou reklamní činnosti je představit zákazníkovi produkt (není rozhodné, zda se jedná o zcela nový produkt, nebo již zavedený produkt), *uvedení zboží na trh (angl. marketing)* – služba marketing zahrnuje ucelenou a systematickou strategii (například i včetně marketingového výzkumu či marketingového plánu) včetně kombinace konkrétních realizačních opatření (například rozhlasové reklamy či umístění v novinách). Cílem marketingu je představit zboží určitému okruhu zákazníků a zvýšit jeho prodej.

Pod toto ustanovení lze rovněž jako zakázanou praktiku podřadit vyžadování platby nebo plnění za poskytování nejruznějších nevyžádaných plnění nebo fiktivních služeb ze strany odběratele nebo s ním spřízněné osoby. Stejně tak lze pod ustanovení podřadit jednání spočívající ve vyžadování platby nebo jiného plnění, pokud je poskytnuté protiplnění nepřiměřené reálné hodnotě těchto poskytnutých plnění. Je tedy nezbytné, aby při sjednávání různorodých plnění byl odběratelem brán ohled i na přiměřenost požadovaného plnění ve vztahu ke skutečné ekonomické hodnotě tohoto plnění.

Příkladem lze uvést, že Úřad se dívá negativně také na případy tzv. **avíz**, tj. případy zpoplatněného předchozího upozornění na správné zaúčtování, a to ze strany třetího subjektu určeného odběratelem. Tím spíše, že předchozí obchodní praxe mezi stranami prvek úplaty vůbec nezahrnovala a upozornění na zaúčtování v rámci obchodního styku bylo považováno za dobrou a obvyklou obchodní praxi.

Rovněž tzv. **logistická sleva** nemá podle Úřadu oporu v zákoně, když je poskytována dodavatelem již ke zboží, ke kterému přešlo vlastnické právo a nebezpečí škody na věci na odběratele obvykle závazkou do centrálního skladu odběratele. Další účtování poplatků (nebo z uvedeného důvodu požadování slev na potraviny) za rozvoz z centrálního skladu do jednotlivých provozoven odběratele by mělo být již na jeho účet, když zboží je již v jeho režii.

Opatrnost a zdrženlivost Úřad doporučuje rovněž v případě některých skutkově obdobných plnění. Zatímco sleva účtovaná v případě expirace zboží včetně **reklamy na prodej zlevněného zboží z důvodu blížící se expirace** je svou podstatou obdobná logistické slevě a měla by být dle Úřadu plně v režii odběratele, tzv. **zaváděcí sleva** v případě nového zboží v sobě implicitně zahrnuje i prospěch pro dodavatele do budoucna co do prodeje jím vyrobeného a dodaného zboží a náhled Úřadu na tuto praktiku negativní není, což se obdobně týká i **doprovodných marketingových** akcí včetně tzv. ochutnávek na prodejní ploše.

V těchto případech je však třeba pečlivě vážit okolnosti konkrétního případu, neboť podle § 4 odst. 2 písm. r) zákona je nekalou praktikou odběratele také sjednání nebo uplatnění platby nebo jiného plnění za uvedení zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků do prodeje, včetně sjednání nebo uplatnění platby nebo jiného plnění za skladování zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků, jejich zařazení do nabídky nebo jejich dodání na trh.

Režim služeb souvisejících s nákupem a prodejem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků by měl být dle Úřadu podle ZVTS zpravidla následující: (i) dobrovolnost sjednání a poskytování služeb, (ii) přímá souvislost mezi konkrétním nákupem nebo prodejem zemědělských produktů nebo potravinářských výrobků a poskytnutou službou, (iii) prospěch pro smluvní stranu, která za službu platí, (iv) přiměřenost ceny i nákladů za související službu, (v) zákaz diskriminace, (vi) nezbytnost nebo potřebnost služby. V opačném případě by se taková služba mohla dostat do rozporu s požadavky ZVTS.

7. Základní procesní instituty při šetření nekalých obchodních praktik

Úřad vykonává z moci úřední dozor nad dodržováním zákona o významné tržní síle. Smyslem této činnosti je sledování veřejného zájmu v podobě ochrany slabší smluvní strany a případně též narovnání obchodních vztahů mezi odběrateli a dodavateli. V rámci své zákonné kompetence Úřad vyhodnocuje, zda jednáním odběratele s významnou tržní silou nedošlo k porušení zákona, a to jak v podobě nesplnění zákonných požadavků týkajících se formy a náležitostí smlouvy mezi odběratelem a dodavatelem [§ 3b ZVTS], tak i uplatňováním nekalých obchodních praktik [§ 4 ZVTS].

Dodavatelé, ale i odběratelé s významnou tržní silou se s dozоровou činností Úřadu mohou setkat v celé řadě situací. Kromě podání podnětu k dozоровému orgánu v případech, kdy se dodavatel domnívá, že jednání odběratele s významnou tržní silou není v souladu s požadavky zákona o významné tržní síle, tak například rovněž v uplatnění oprávnění Úřadu provádět šetření, a to za účelem ověření, zda je dáno důvodné podezření z porušení příslušných zákonných ustanovení.

Podání podnětu

Jedním z důležitých nástrojů Úřadu nápomocných při výkonu jeho dozоровých pravomocí je možnost fyzických nebo právnických osob podávat k tomuto správnickému orgánu podněty poukazující na porušení zákona o významné tržní síle. Vychází z logického předpokladu, že není v moci jakéhokoliv správnického orgánu, aby se vlastním přičiněním dozvěděl o všech případech porušení právních předpisů, jejichž dozоровáním je pověřen.

Jedná se o situace, kdy jsou tyto osoby konfrontovány odběratelem s významnou tržní silou s podmínkami dodávek jejich zemědělských produktů a potravinářských výrobků nebo poskytováním služeb s tím souvisejících, jejichž sjednávání nebo uplatňování zákon o významné tržní síle zakazuje (§ 4 ZVTS). V některých případech pak může dojít také k nedodržení formy a obsahových náležitostí smlouvy mezi obchodujícími subjekty [§ 3b ZVTS].

Skutečnosti nasvědčující porušení zákona o významné tržní síle může jakákoliv fyzická nebo právnická osoba oznámit Úřadu nejlépe písemnou formou, a to dopisem odeslaným ve fyzické podobě na adresu sídla Úřadu, tj. třída Kpt. Jaroše 7, 604 55 Brno, elektronicky do datové schránky, jejíž ID je fs2aa2t, faxem na číslo +420 542 167 112, e-mailem zaslaným na adresu: posta@uohs.cz nebo ústně v budově Úřadu, přičemž z tohoto ústního podání bude oprávněnou úřední osobou vyhotoven písemný protokol.

Pro podání podnětu není předepsána žádná závazná forma, s výjimkou minimálních náležitostí podání podle správnického řádu. Z podnětu tak musí být zřejmé, kdo ho podává (pro případ následného vyžádání doplňujících informací), čeho se podnět týká, co se navrhuje (například prošetření věci) a dále by měl obsahovat podklady prokazující tvrzení oznamovatele. Každý podnět bude prošetřen, přičemž se získanými informacemi Úřad nakládá způsobem zaručujícím jejich ochranu dle příslušných právních předpisů. Identitu podatele lze utajit postupem uvedeným níže. Úřad se zabývá také anonymními podněty, avšak v takovém případě nelze oznamovatele informovat o vyřízení jeho podnětu a nelze tedy od něho vyžadovat ani doplňující informace. Podání podnětu, který se týká porušení zákona o významné tržní síle, není způsobilé.

Povinnost poskytovat úplné a správné informace

Zcela zásadním oprávněním Úřadu, na jehož základě může dojít k objasnění podaného oznámení, je jeho právo vyžadovat od všech subjektů úplné, správné a pravdivé informace i podklady. Zákon zde zakotvuje povinnost jak pro dodavatele, tak i odběratele s významnou tržní silou poskytnout Úřadu součinnost pro výkon jeho oprávnění, a to v průběhu předběžného šetření i samotného řízení o přestupku. V rámci těchto vyšetřovacích oprávnění [§ 7 odst. 1 ZVTS] Úřad přiměřeně používá vybraná ustanovení zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (dále jen „**zákon o ochraně hospodářské soutěže**“), podle kterých je každý, kdo poskytuje Úřadu podklady a informace, včetně obchodních knih, jiných obchodních záznamů nebo jiných záznamů, které mohou mít význam pro objasnění předmětu řízení, povinen poskytnout na písemnou výzvu Úřadu ve stanovené lhůtě úplné, správné a pravdivé obchodní záznamy.

Jestliže právnická nebo fyzická osoba této výzvě nevyhoví a požadované dokumenty Úřadu neposkytne, může se tímto způsobem dopustit přestupku [§ 8 odst. 2 písm. b) ZVTS], nebo jí v případě neposkytnutí potřebné součinnosti při provádění šetření Úřadu může být uložena pořádková pokuta [§ 10 odst. 1, 2 ZVTS], a to i opakovaně.

Přestože v případě nesplnění těchto povinností zákon o významné tržní síle opravňuje Úřad k uložení poměrně citelných sankcí, může být hrozba odvetných opatření ze strany odběratele s významnou tržní silou více než reálným důvodem pro dodavatele, aby poskytnuté informace zkreslil nebo jejich podstatnou část zamlčel, a to i přes to, že jsou ze strany odběratelů s významnou tržní silou mnohdy sami zneužíváni. Proto Úřad umožňuje dodavatelům, kteří mu poskytují důvěrné informace, využít institutu tzv. „utajení identity“.

Utajení identity

Jedná se o ochranu oprávněných zájmů dodavatele nebo oznamovatele, kteří Úřadu poskytují informace a podklady důvěrného a citlivého charakteru. Utajení jejich identity vede ke snižování projevu tzv. „faktoru strachu“ a vyloučení nedostatečné ochrany práv těchto osob, což ve svém důsledku vede k efektivnějšímu odhalování a prokazování protiprávního jednání odběratelů s významnou tržní silou. Toto oprávnění může využít nejen oznamovatel podnětu, ale i osoba, kterou Úřad oslovil v rámci své vyšetřovací pravomoci, a to již během předběžného šetření, ale i v rámci správního řízení o přestupku.

Základní předpoklady pro uplatnění práva na utajení identity jsou uvedeny v ustanovení § 9 odst. 2 zákona o významné tržní síle.

- i. Osoba, která poskytne Úřadu důvěrné informace a podklady k přestupku (dále jen „důvěrné informace“), má právo na utajení své identity v souvislosti s těmito podklady, a to před zahájením řízení, po jeho zahájení i po skončení řízení.

Zákonným předpokladem pro uplatnění tohoto práva je poskytnutí důvěrných informací k přestupku. Právo na utajení identity tedy není možné uplatnit v souvislosti s poskytnutím jakýchkoliv informací, ale pouze v souvislosti s poskytnutím „důvěrných informací“. Tento pojem není blíže zákonem o významné tržní síle definován. Obecně lze ale uvést, že se jedná o informace, u kterých současně mohou být naplněny znaky obchodního tajemství ve smyslu ustanovení § 504 občanského zákoníku.

- ii. Bez utajení identity osoby poskytující důvěrné informace by mohly být ohroženy nebo poškozeny její oprávněné zájmy.

Dodavatelé poskytující Úřadu důvěrné informace se zpravidla nacházejí v postavení slabšího smluvního partnera, který může být v dodavatelsko-odběratelském vztahu vystaven různým formám nátlaku. Z uvedeného důvodu jim právo na utajení identity zajišťuje vyšší míru ochrany jejich oprávněných zájmů před případnými odvetnými kroky ze strany dodavatele s významnou tržní silou.

- iii. O utajení identity osoba poskytující důvěrné informace sama požádá současně s poskytnutím důvěrných informací.

Právo na utajení identity lze uplatnit pouze na žádost samotného dodavatele. Žádost o utajení identity se pak vztahuje toliko na příslušné podklady a informace, jež Úřad obdržel od dané osoby, nikoli na podklady či informace získané z jakéhokoliv jiného zdroje.

- iv. Žádost o utajení identity musí být odůvodněna a je vyloučena z nahlížení do spisu.

Zákon předpokládá, že v případě neutajení identity dodavatele by mohlo dojít k ohrožení či poškození jeho oprávněných zájmů. Vzhledem k tomu, že utajením identity dodavatele dochází k omezení práv odběratele s významnou tržní silou, je nutno žádost náležitě odůvodnit. Přitom důvody či okolnosti dokládající, jakým způsobem by bez utajení identity mohly být ohroženy nebo poškozeny oprávněné zájmy dotčeného dodavatele, musejí být opodstatněné.

Pokud Úřad vyhoví žádosti o utajení identity, oznámí to příslušné osobě usnesením. Identita takové osoby bude utajena i ve výzvách a sděleních, které jí bude Úřad zasílat v souvislosti s poskytnutím důvěrných informací. Podklady a informace, které taková osoba Úřadu poskytla, budou do vydání sdělení výhrad vyloučeny z nahlížení do spisu. Seznámení se s těmito podklady umožní Úřad osobám oprávněným k nahlížení do spisu až po sdělení výhrad, a to pouze v podobě, která nezmaří účel utajení identity a ochrany obchodního tajemství.

Identitu obviněného (tj. zejména odběratele s významnou tržní silou, jemuž bylo oznámeno zahájení řízení o přestupku) nelze utajit.

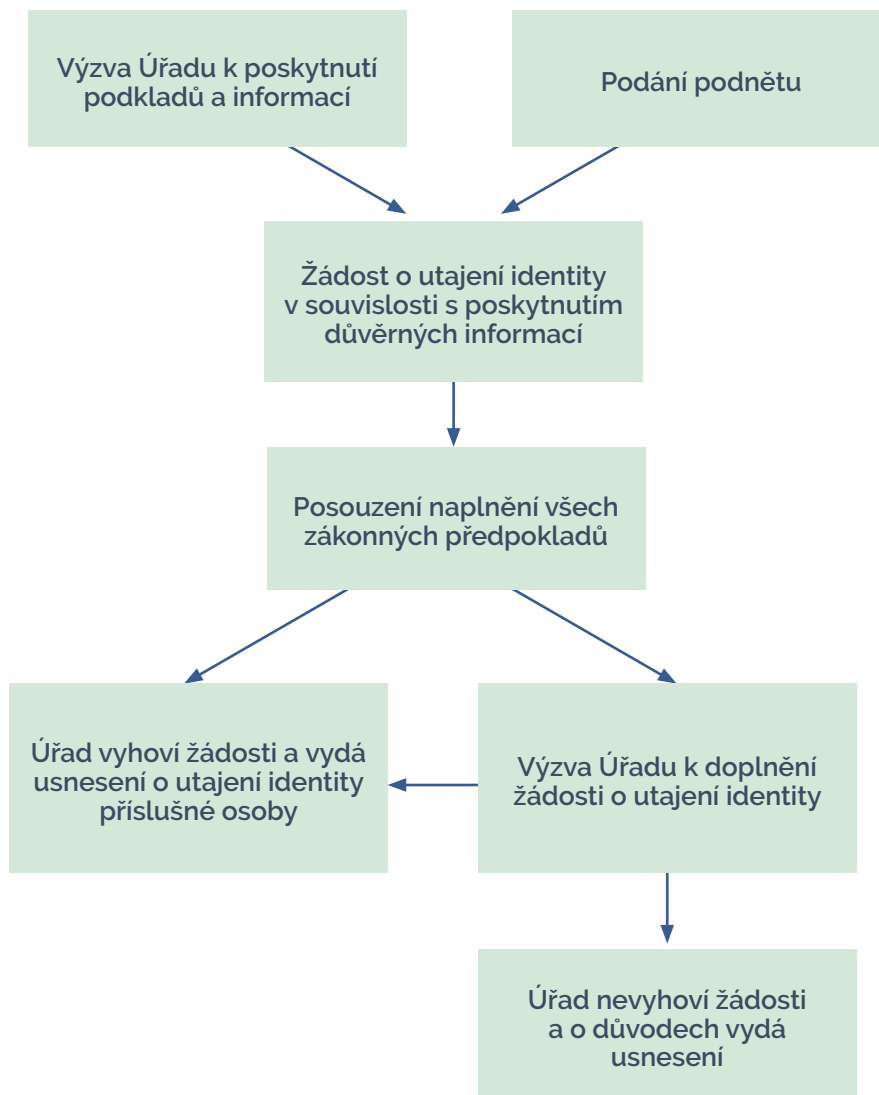

Schéma 17 Postup Úřadu při uplatnění práva na utajení identity

Postup Úřadu při uplatnění práva na utajení identity

V rámci předběžného šetření či řízení o přestupku vedeného ve věci možného porušení zákona o významné tržní síle Úřad vyzývá dodavatele k poskytnutí podkladů a informací a současně je poučí o právu na možnost utajení své identity [ve smyslu ustanovení § 9 odst. 2 ZVTS]. Pokud dodavatel v souvislosti s poskytovanými podklady a informacemi požádá o utajení identity, posoudí Úřad v první řadě naplnění všech výše uvedených zákonných předpokladů. V případě nedostatečného odůvodnění žádosti vyzve Úřad dodavatele k dodatečnému doplnění jeho žádosti, aby bylo zřejmé, jakým způsobem mohou být ohroženy či poškozeny jeho konkrétní oprávněné zájmy.

Pokud dodavatel ve své žádosti dostojí všem výše uvedeným zákonným předpokladům pro uplatnění práva na utajení identity, přistoupí Úřad k samotnému procesnímu zajištění utajení identity daného dodavatele. V první řadě budou výzvy a sdělení, které bude Úřad danému dodavateli zasílat, jakožto i jeho žádost o utajení identity, trvale vyloučeny z nahlížení do příslušného spisu. Prakticky tedy budou příslušné dokumenty podléhající utajení identity ve správním spise zneprístupněny s označením, že jsou vyloučeny z nahlížení do spisu, a to z důvodu utajení identity dodavatele.

Až po vydání sdělení výhrad Úřad umožní osobám oprávněným k nahlížení do spisu seznámit se s podklady a informacemi, které poskytl dodavatel, jehož identita byla utajena, ale pouze v podobě, která nezmaří

účel utajení identity daného dodavatele. Dostát takovému požadavku bude možné tím, že z příslušných dokumentů budou odstraněny veškeré údaje umožňující určení totožnosti dotyčného dodavatele.

Obchodní tajemství

Současně s využitím institutu utajení identity, ale i zcela nezávisle na něm, umožňuje Úřad subjektům poskytujícím podklady a informace též požádat o ochranu svého obchodního tajemství ve smyslu ustanovení **§ 504 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**. Za účelem vymezení obchodního tajemství využívá občanský zákoník šest definičních znaků, které musejí být splněny kumulativně. Jedná se o konkurenčně významné, určitelné, ocenitelné a v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné skutečnosti, které souvisejí se závodem a jež vlastník zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení.

- I. V prvé řadě se tedy jedná o konkurenčně významné skutečnosti (informace přinášející určitou konkurenční výhodu vůči jiným subjektům na trhu), jejichž vyžrazením by mohlo dojít ke zlepšení postavení konkurentů na úkor subjektu, který informaci utajuje. Významnost pro tržní prostředí se posuzuje podle předpokládaného dopadu, které by vyžrazení informace mělo na trh.
- II. Dalším požadavkem je identifikovatelnost (určitelnost) konkurenčně významných skutečností. Pouze takové skutečnosti, které lze zachytit či popsat ve smyslu vnímatelné podoby (například v písemné formě), jsou způsobilé tvořit obchodní tajemství.
- III. Dále je třeba, aby dané skutečnosti byly ocenitelné, tedy měly penězi vyjádřitelnou či jinak hospodářsky využitelnou hodnotu.
- IV. Musí se jednat o skutečnosti, které nejsou mezi potenciálními nebo skutečnými konkurenty běžně dostupné. Obchodním tajemstvím tak nemohou být veřejně zjistitelné informace, například listiny obsažené ve sbírce listin, jiné informace z veřejných rejstříků, z katastru nemovitostí, z povinně vedených registrů apod.
- V. Pátým definičním znakem obchodního tajemství je jeho souvislost s obchodním závodem. V tomto případě není důležité, jakých skutečností se tajemství týká, ale že se jedná o skutečnost související s obchodním závodem. Nemusí se jednat o součást organizovaného souboru jmění, ale může se jednat o skutečnosti související s výrobou, obchodem, distribucí, marketingem, logistikou, jednáním, podnikovou strategií atd.
- VI. Posledním znakem obchodního tajemství je zajišťování jeho utajení. Z této definice vyplývá, že pokud podnikatel chce chránit své obchodní tajemství, musí na jeho ochranu aktivně vystupovat.

Součástí žádosti Úřadu o poskytnutí podkladů a informací je i poučení, ve kterém jsou oslovené právnické nebo fyzické osoby informovány o možnosti vyznačit v poskytovaných dokumentech svoje obchodní, bankovní či obdobné zákonem chráněné tajemství. Zároveň jsou tyto osoby upozorněny i na povinnost, aby vedle listin obsahujících příslušné tajemství předložily Úřadu i listiny, ze kterých bylo toto tajemství odstraněno, nebo aby z takových listin vyhotovily dostatečně podrobný výpis, který tajemství neobsahuje. Pokud tak neučiní, má Úřad za to, že předložené listiny obchodní, bankovní ani jiné obdobné zákonem chráněné tajemství neobsahují.

O takto označených skutečnostech jsou osoby v pracovněprávním nebo jiném vztahu k Úřadu povinny zachovat mlčenlivost, a to i po skončení tohoto vztahu [§ 24 zákona o ochraně hospodářské soutěže].

V praxi jsou pak osobám, kterým svědčí právo nahlížet do správního spisu, zpřístupněny pouze dokumenty, ze kterých bylo obchodní, bankovní či obdobné tajemství odstraněno. Listiny obsahující toto tajemství jsou pak těmto osobám znepřístupněny trvale. Pokud by odběratel s významnou tržní silou takové obchodní tajemství dodavatele neoprávněně získal, využil nebo zpřístupnil, porušil by takovým jednáním zákon o významné tržní síle [§ 4 odst. 1, 2 písm. i) ZVTS].

Mimo výše uvedené instituty utajení identity a obchodního tajemství zpracovává Úřad ve spisech též osobní údaje, a to v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 o ochraně

fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů, dále jen „nařízení GDPR“).

Alternativní řešení problémů

Úřad má v rámci provádění dozoru nad dodržováním zákona o významné tržní síle oprávnění vést šetření před zahájením správního řízení [§ 5 odst. 1 ZVTS], a to za účelem ověření, zda je dáno důvodné podezření z porušení tohoto zákona (dále jen „předběžné šetření“). Pokud skutečnosti zjištěné v předběžném šetření odůvodňují podezření z porušení zákona o významné tržní síle, vyhodnotí Úřad předběžně typovou závažnost předmětného jednání, jeho povahu a způsob provedení. Právní úprava v takových případech předpokládá zahájení řízení, shromáždění potřebných důkazů a oznámení, zda došlo ke spáchání přestupku a případné uložení pokuty. Předběžné šetření tak zpravidla přechází v řízení o přestupku, pokud takové podezření existuje. Z běžné praxe vedení řízení však existuje možnost určitého odklonu, a to ve formě tzv. prioritizace a případně i tzv. závazků.

Odstranění závadného stavu bez zahájení řízení

I v případě zjištění porušení zákona o významné tržní síle je Úřad oprávněn řízení o přestupku nezahájit a po předběžném prošetření věc usnesením odložit. Předpokladem pro takový postup Úřadu jsou ovšem skutečnosti nasvědčující, že vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl jednáním dotčen, způsobu provedení, jeho následku, okolnostem, za nichž bylo jednání spácháno, nebo vzhledem k chování podezřelého po jednání je zřejmé, že účelu, jehož by bylo možno dosáhnout provedením řízení o přestupku, bylo dosaženo nebo jej lze dosáhnout jinak [§ 9 odst. 3 ZVTS].

Může se jednat o situace, kdy k narušení férovosti v dodavatelsko-odběratelském vztahu ještě nedošlo nebo došlo, ale ve značně omezené míře. V uvedeném případě tak není třeba provádět rozsáhlá šetření a šetřený subjekt může učinit opatření vedoucí k rychlému odstranění protiprávního stavu. V takových případech může Úřad přistoupit k tomuto alternativnímu postupu a řízení o přestupku nezahájit.

Pokud tedy Úřad na základě předběžného šetření dospěje k závěru, že daný případ je vhodný k uplatnění výše uvedeného postupu, sdělí zpravidla podezřelému, v jakém jednání porušení zákona o významné tržní síle spatřuje, a může ho současně vyzvat k předložení návrhu opatření vedoucích k odstranění protiprávního stavu. Jestliže Úřad shledá navržená opatření dostatečnými, upustí od zahájení řízení a věc usnesením odloží.

Odstranění závadného stavu po zahájení řízení

Pokud předběžné šetření již dospělo do fáze řízení o přestupku, může Úřad místo vydání rozhodnutí o spáchání přestupku a uložení správního trestu přistoupit k alternativnímu postupu v podobě přijetí rozhodnutí o závazcích a zastavení správního řízení.

Jedná se běžně o situaci, kdy Úřad již doručil účastníku řízení písemné vyrozumění sdělující základní skutkové okolnosti případu, jejich právní hodnocení a odkazy na hlavní důkazy obsažené ve spise (dále jen „sdělení výhrad“). Účastník řízení, který obdržel toto sdělení výhrad, může pak do 15 dnů navrhnout Úřadu závazky, které budou takového charakteru a intenzity, že jejich přijetí bude schopno samo o sobě ospravedlnit zastavení probíhajícího řízení a především účelně napravit vztahy, které byly porušením zákona o významné tržní síle dotčeny. Dostává se mu tedy reálné možnosti podílet se na základě své vlastní iniciativy na odstranění závadného stavu a řízení ještě před vydáním sankčního rozhodnutí Úřadu zastavit.

Úřad předložený návrh účastníka řízení vyhodnotí a posoudí, zda navržené závazky (a) jsou schopny odstranit závadný stav, (b) zneužití významné tržní síly účastníkem řízení nebylo kvalifikováno jako závažné, (c) jsou dostatečné ve smyslu jejich způsobilosti odstranit závadný stav a (d) účastník řízení od podání návrhu těchto závazků až do rozhodnutí Úřadu nepostupuje způsobem, který je předmětem výtek ze strany Úřadu.

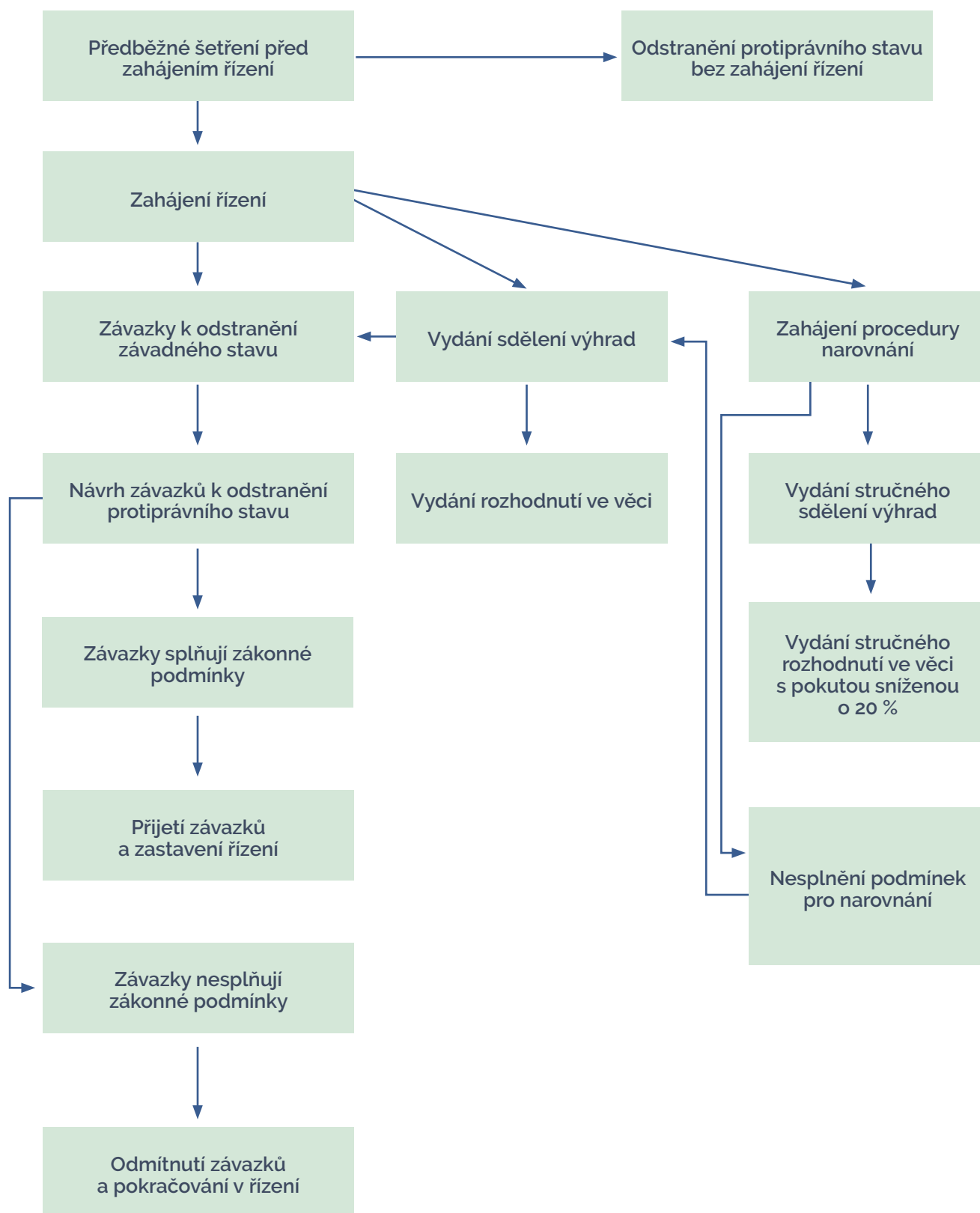

Schéma 18 Alternativní procesní postupy Úřadu

Budou-li souběžně splněny všechny výše uvedené podmínky, rozhodne Úřad namísto rozhodnutí deklarujícího porušení zákona a zakazujícího takové jednání do budoucna o zastavení řízení. V takovém rozhodnutí může Úřad vedle přijetí a uložení splnění závazků navržených účastníkem řízení rovněž stanovit podmínky a povinnosti nutné k zajištění splnění těchto závazků. Pokud Úřad návrh závazků ve stanovené době neobdrží nebo je vyhodnotí jako nedostatečné, sdělí tyto skutečnosti písemně účastníku řízení a pokračuje dále v řízení [§ 6 odst. 2 a odst. 3 ZVTS].

Pokud bylo řízení na základě přijatých závazků zastaveno, může Úřad toto řízení znovu zahájit, a to v případě, že se změni podmínky rozhodné pro přijetí navržených závazků, šetřený subjekt dále jedná v rozporu s navrženými závazky anebo navržené závazky byly přijaty na základě nepravdivých podkladů a informací. Úřad rovněž průběžně kontroluje plnění závazků, jejichž splněním podmínil zastavení správního řízení. Nesplněním závazků se může účastník řízení dopustit přestupku ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 písm. b) zákona o významné tržní síle.

Narovnání

V případě, že Úřad uzná odběratele s významnou tržní silou vinným z přestupku dle ustanovení § 8 odst. 1 zákona o významné tržní síle, tento se ke spáchání přestupku přiznává a Úřad shledává jeho postih vzhledem k povaze a závažnosti přestupku dostatečným, může tomuto odběrateli s významnou tržní silou o 20 % snížit pokutu, o které ho informoval prostřednictvím sdělení výhrad [§ 8 odst. 6 ZVTS].

Účelem tohoto ustanovení zákona je dosáhnout v co nejkratší době nápravy dodavatelsko-odběratelských vztahů a dále získání procesních úspor v podobě nevyužití opravných prostředků obviněného proti rozhodnutí Úřadu v prvním stupni. Pokud se obviněný ke spáchání přestupku přiznává a nerozporuje skutkové závěry Úřadu ani jejich právní hodnocení, lze předpokládat, že nebude rozhodnutí Úřadu napadat opravnými prostředky. Díky tomu může dojít ke zkrácení předmětného řízení a rozhodnutí Úřadu nabyde právní moci dříve. S ohledem na tyto procesní úspory je pak namístě, aby obviněnému byla snížena pokuta.

Zahájení procedury narovnání v konkrétním případě závisí vždy na uvážení Úřadu. Ve svých úvahách o možnosti využití této procedury Úřad zohledňuje vedle přiznání také povahu a závažnost jednání obviněného, dosavadní stav a vývoj řízení, počet účastníků řízení a očekávanou výši sankce včetně posouzení, zda i po jejím snížení bude postih s ohledem na povahu a závažnost deliktu dostatečný.

Obviněný z přestupku nemusí o narovnání aktivně žádat, pokud jsou splněny dané podmínky, rozhodne Úřad tímto způsobem i bez podání žádosti. V praxi zpravidla Úřad před meritorním rozhodnutím zjišťuje zájem obviněného o vstup do procedury narovnání. Po zahájení procedury narovnání Úřad zpravidla nařizuje ústní jednání s obviněným, na němž shrne okolnosti projednávané věci, hlavní důkazy, jejich právní hodnocení a předpokládanou výši pokuty, kterou hodlá obviněnému uložit. Po ukončení jednání vyzve Úřad obviněného k vyjádření, zda má dále zájem pokračovat v proceduře narovnání. Oznámení o zájmu pokračovat v proceduře narovnání musí obviněný učinit v Úřadem stanovené lhůtě a musí v něm uvést, že i po seznámení se se skutkovou a právní kvalifikací svého jednání a předpokládanou výši pokuty má nadále v proceduře narovnání zájem pokračovat. Pokud doručené oznámení bude obsahovat všechny předepsané náležitosti a Úřad obdrží oznámení ve stanovené lhůtě, vydá stručné rozhodnutí ve věci. V opačném případě bude procedura narovnání ukončena a řízení pokračuje již standardní cestou.

Opatření k nápravě

Rozhodnutí o přijetí závazků účastníka řízení, na základě kterých dojde k odstranění závadného stavu [§ 6 odst. 2 a odst. 3 ZVTS], je třeba odlišovat od uložení opatření k nápravě ve smyslu ustanovení § 6a zákona o významné tržní síle. V případě přijetí závazků je nezbytná dobrovolná iniciativa ze strany účastníka řízení. Naproti tomu opatření k nápravě lze uložit Úřadem direktivně, a to vedle sankčního rozhodnutí Úřadu dle ustanovení § 6 odst. 1 zákona o významné tržní síle.

Toto opatření může Úřad uložit pouze v případě porušení zákazu uvedeného v ustanovení § 4 zákona o významné tržní síle. Účelem opatření k nápravě je odstranění protiprávního stavu způsobem, který Úřad nařídí, a k jehož realizaci stanovuje Úřad účastníku řízení přiměřenou lhůtu, která by měla odpovídat jeho reálné možnosti opatření skutečně provést. Z uvedeného důvodu se tato lhůta u každého případu bude lišit.

Opatření k nápravě je tedy doplňkovým institutem, k jehož použití může Úřad přistoupit v případě, kdy v sankčním řízení dospěje k závěru, že samotné konstatování protiprávního jednání spolu s jeho zákazem do budoucna, ani případné uložení správního trestu ve formě pokuty, nepředstavují dostatečná opatření k dosažení účelu chráněného zákonem o významné tržní síle.

Uložení opatření k nápravě je součástí výrokové části rozhodnutí ve věci porušení zákona o významné tržní síle. Jeho porušení je možné samostatně sankcionovat pokutou za přestupek podle ustanovení § 8 odst. 1 písm. c) zákona o významné tržní síle.

ÚŘAD
PRO OCHRANU
HOSPODÁŘSKÉ
SOUTĚŽE